

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrta leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hoče sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Ruska revolucija in kmetijske vprašanje.

Devet mesecev že traja ruski prevrat, pa še ni dospel do količkej urejenih razmer. Z zunanjim svetom so sicer sedanji revolucionarni mogotci sklenili do srede januarja segajoče premirje, na znotraj pa niso mogli doseči pomirovljenja duhov. In ker duh vlada teho, se boj duhov razvija v boj teles: v Rusiji vlada meščanska, državljanska vojska. Zdaj se še ne more reči, katera stranka bo v tej borbi zmagała. S prevratom dne 7. novembra je prišel do oblasti najskrajnejši del ruskih socialistov, takozvani boljševiki. Boljševiška vlada si je sicer precej utrdila stališče, ne pa toliko, da bi tako trdno sedela v sedlu, da bi se je ne moglo vreči s konja. Da bi to preprečila in ohranila državne vajeti dolgo, če mogoče trajajo v svojih rokah, se je na vso moč zavzela, da osreči rusko ljudstvo z dvema velikima dobrinama, z mirom, ki bi naj končal grozote in težave vojske, in z rešitvijo kmetijskega vprašanja.

Vsaka država bistveno obstoja iz zemlje in ljudi, ki obdelujejo to zemljo. Zato pa je pravi način porazdelitve zemljišča in njegovega obdelovanja glavno vprašanje države in državnikov, ker je od rešitve tega vprašanja odvisen obstanek in napredek države.

To velja zlasti o Rusiji, ki je država poljedelcev. Po šteju l. 1897 je pripadalo na Ruskem nad 77% vsega prebivalstva kmetiskemu stanu, in ker živijo Kozaki in druga plemena v enakih razmerah, se sme desetina vsega ruskega prebivalstva imenovati kmetisko prebivalstvo. Zato pa je že od nekdaj na Ruskem igralo veliko ulogo agrarno vprašanje (od latinske besede ager = njiva). To vprašanje ima še dandanašnji v Rusiji drugo vsebino in večji obseg, kakor podrugod v Evropi.

Do druge polovice preteklega stoletja je vladalo med ruskimi kmeti podložništvo in nevoljništvo, ki sega nazaj do začetka 17. stoletja ter ga je zlasti povzročil car Peter Veliki. Sredi 19. stoletja je bila polovica celotne zemlje v rokah zelo mnogoštevilnega plemstva. Kmet je bil podložen in vezan na zemljo, ki jo je obdeloval za graščaka. Le nekaj kmetov je bilo osebno svobodnih. Vrhtega je bilo nekaj svo-

bodnih občin z lastnim zemljiščem, zlasti med Kozaki. Od svojega prevelikega posestva je graščak oddajal v najem kos zemlje, katero so vaščani skupno obdelovali in v gotovih presledkih porazdeljevali med posamezne moške člane. Tako je nastal mir = občinska zemljiška last. Ko se je l. 1861 odpravilo tlačanstvo, je postal mir pravi lastnik svojega zemljišča in prejšnje gos. odarstvo se je ohranilo v njem.

L. 1861 je velevažno v zgodovini ruskega kmetarja. Car Aleksander II. razumen in blagomisleč vladar, je z odredbo dne 3. marca omenjenega leta odpravil podložništvo ter osebno osvobodil okoli 23 milijonov kmetov. Osvobojeni kmetje so tudi dobili zemljišča. Porazdelilo se je takrat med kmete 116 milijonov desetlin (1 desetina = skoraj 110 arov, nekako 2 orala). torej zemljiška površina v velikosti nemške države. Pri tej razdelitvi pa ni vladalo tisto načelo, kakor ga je porabila ruska revolucija l. 1789, da so se namreč veleposestva plemstva, krone in cerkve razdelila med kmete v njih samostojno in osebno last, temveč zemlja se je kmetom povečini podelila v skupno last. Ruski mir je postal posestnik zemlje, pa ne posamezni ruski kmet. Poleg mira pa je vedno tudi bilo mnogo samostojnih kmetov z osebno lastjo na zemljišču.

Med ruskimi kmeti so torej do najnovejšega časa povečini vladale te-le razmere: Posamezne kmetijske rodbine imajo samo hišo, vrt in dvorišče v svoji lasti; gozd, paša, ribištvo in lov je po skupnem svetu vsakemu domačinu odprto. Njive so razdeljene, pa ne za stalno. Poljedelsko zemljišče se po rodovitnosti razdeli v oddelke in ti oddelki se razdelijo v toliko enakih parcel, kolikor je rodbin, katerim se mora zemlja razdeliti. Delež, kateremu je deležnik umrl, pripade občini. Delitev parcel med posameznike se vrši po srečkanju različno, vsakih 6, 12 ali 15 let. V marsičem je ruska občinska last = mir prav koristna. Ohrani med ljudmi precejšnjo enakost in zadovoljnost, kajpada tudi nezadovoljnost. Ima pa tudi svoje težave. Pijanci in lenuhi delajo občinam veliko preglavico, ker zanemarjajo obdelovanje svojih parcel in tako škodujejo celi občini. Druga težava pa je ta, ker ima kmet po tem sestavu jako malo svobode. Občina, ob kmetijski oprostitvi in dodelitvi zemljiške lasti obremenjena z odkupnino, ima celo vrsto pravic do imetja in do osebe svojih članov. Razdel-

jevat ima občinsko zemljišče; kmetom, ki so zaostali s plačevanjem davkov, lahko odtegne porabo jim odkazane zemlje; izstop iz ene občine v drugo sme otežkočiti z raznimi pogoji ali celo prepovedati. Z enakomerno razdelitvijo zemlje so merodajni činitelji na Ruskem hoteli preprečiti splošno obuboževanje. Ker pa se je vsled močnega naraščevanja ljudstva pri vsaki novi delitvi (nadjel) posameznika vedno bolj manjšal in ker posameznik ni imel dosti smisla za zboljšanje zemlje, je bil nasledek splošna ubožnost.

L. 1905 je na Ruskem izbruhnila revolucija, v kateri si je kmetijska nezadovoljnost dala duška. Posledica je bila, da je car dal ljudstvu pravico sodelovanja pri vladstvu ruske države. Prva дума (poslanski zbor), ki se je zbrala 10. majnika 1906, je smatrala kot svojo največjo nalogo, da olajša bedo na kmetih. Predlagala je, naj se del državnih, kronskih in cerkvenih posestev in del veleposestev plemstva izroči in porazdeli kmetom. Pa je bila razpuščena, kakor tudi druga дума iz l. 1907, ki je tudi imela opozicionelno večino. Tretja дума, zbrana meseca novembra 1907, je še le imela vladi vdano večino ter je pritrdila agrarnim preosnovam ministra Stolypina, kateri je hotel razposestiti ne veleposestnike, marveč vaške občine. Te bi naj izgubile ono zemljo, ki so jo od kmetijske osvoboditve l. 1861 posedale kot skupno last, zemlja bi se naj razdelila med kmete kot zasebna last. To bi se naj zgodilo prisilnim putem, če dotična občina že 50 let ni izvršila nove zemljiške razdelitve, prostovoljno pa, če se taka razdelitev ni zgodila od l. 1893. Tako je napredovala razveza in razkrojitev mira, ni pa napredovalo blagostanje in ni rasla zadovoljnost med kmeti.

Ruska revolucija 1917 je odpravila agrarno preosnovo carske vlade ter je odprla pot novim ciljem. Do sedanje revolucije je bila v evropski Rusiji brez Poljske, Finske in Kavkaza zemlja tako-le razdeljena: državna posestva 172 milijonov hektarjev (40%), posestva cerkev, samostanov in mest 9% milijona ha (2.2%), kmetijska posest 145 milijonov (34%), veleposest 99% milijona ha (23%). Državna posestva so povečini (95 milijonov ha) gozdovi ter ne sodijo za poljedelstvo, gozdovi veleposestnikov obsegajo 42 milijonov ha. Vendar pa bi orna zemlja državnih posestev, veleposestnikov, cerkva in mest tvorila nad 70 milijonov ha, ki bi, razdeljeni med kmete, kmeti-

LISTEK.

Vojni spomini.

(Januš Golec.)

(Dalje.)

Po zraku je začelo rjuti, piskati in tuliti, da se je potresala od udarcev zemlja in odmevalo nebo od bučanja.

Za časa teh ljutih bojev sem opravljal ono presneto telefonsko službo. Kakor hitro se je oglašil prvi strel iz sovražnega topa, se je vzbudila tudi nervoznost pri naših višjih poveljstvih v ozadju. Za vsako granato bi bili radi znali, kam da se je zasačila. Nekaj nevdržnega so postala ta vprašanja zmedene bojzljivosti, če je enkrat navalila sovražna pehota. Kar deževalo je strahopetne radovednosti:

„V kolikih vrstah nastopa sovražnik? — Kam je naperil svojo glavno moč? — Se še li bomo mogli držati?“ itd.

Sedaj pa odgovorjaj po resnici na ves ta plevel, na vse te vagone bojazni, če moreš! Bog mi ne šteje tega v greh! Sem jih pač mazal, božal in gladil one preskrbne gospode s tolažbami o gotovi zmagi, kakor mi jih je pač trenutno porivala domišljija na jezik.

Hrvati, vsa čast jim, celih 21 dni so stali nepremično kot skala in zid. Rusi niso mogli naprej niti za ped. Naš bataljon je prežal vedno v rezervi, le enkrat se je udeležil enega protinapada s prav neznatnimi izgubami.

Prideljen je bil ravno v onih bojih našemu bataljonu kavalerijski praporščak, madžarsko-grofovskke krvi, katerega imena bom pa vendarle zamočil. Gospod je slovel že pri kadru v Radgoni po svoji vojni izkušnji in po pripovedkah, ki so presežale že

vse plotove hrabrosti in junaštva. Spoznal sem ga sam osebno v Zaleszczyki, kjer je napravil tudi na mene utis junaka, ki bi lahko pozobal kar celih 20 Rusov zaenkrat. No, ta gospod iz dežele nadjunakov je moral pri Raranczah v obseg sovražnega bobnečega ognja.

Nekega jutra zgodaj mi prinese sanitetni vojak pismo z grofovskim pečatom. Iz vsebine črk sem sklepal, da je naš grof ranjen ali pa hučo bolan in se namerava spraviti z Bogom. Takoj sem se podal v takozvano marodno sobo, iztikajoč po vseh kotih za zlahtno madžarsko krvjo.

Iskanja me je rešil sanitetni narednik, ki me je peljal globoko pod hišo v klet. Tukaj je čepel naš junak prepadlega obraza, plašljivo zbeganih oči in na vse vetrove razmršenih las.

Ko me zagleda, hušne iz kota k meni, me zagrabi hlastno za roko, prepogibajoč pred menoj desno koleno. Nisem prav znal, imam li opravka z norcem ali z bolnikom skaljene krvi in pameti. V trenutkih razmotrivanja med zavreto pametjo in boleznijo se je zakadila ena ruskih granat v bližino kleti, da se je res nekoliko potresla zemlja.

Vsi svetniki, me je namah izpustil grof, še čepel stisnil v kot in viknil preplašeno, da je še mene dirnilo na plašno plat. Sedaj sem si razpukšal njegovo bolezen — strah in bojazen pred artilerijo! — Naš junak je bolehal na strahopetnosti, kakoršne že nisem doživel do tedaj niti pri najzadnjem prostupu. Rotil me je pri nebu in zemlji, naj pregovorim zbornika, da ga odpošlje stran iz tega pekla v zaledje, kjer se ne strelja. On pač ne more prečkat tega pokanja, tega treska, potresa, bojnega hrupa, in te grozne morije.

Med tem in enakim grofovskim moledovanjem so frčale granate v kratkih presledkih mimo in v bližino kleti. Gospod grof se je stiskal ter privijal

v kot pri vsakem razpoku kot kak pomehkužen razvajan kužek. Obnašal se je čisto po vzgledu našega pobeglega sanitetnega psa.

Naravnost iz madžarskega Jeruzalema, prav iz same Budimpešte, so nam poslali k polku žival pasjega plemena, ki je pa bila tako izsolana, da bi naj iztikala za ranjenci po bojnem polju osobito v visokem snegu. Pes je razodeval že po postavi in naprednem pogledu boljše kri. Pokrit in zavarovan je bil po hrbtu z lično odejo, iz katere so se bliščali 3 rdeči križi v svarilni znak sanitetne nedotakljivosti. Krog vratu mu je pobingavala srebrna kolajna; pes je bil odlikovan na preizkušnji za znanje in brihčnost s čistim — ogrskim srebrom.

In že res v obnašanju in kretnjah je bila žival zaupljivo prikupljiva, da si je osvojila na ljubezensko plat srca vseh. Zrli smo v tem psetu četveronogetega junaka, rešitelja in tolažbo v največji sili in stiski. Z vsemi pasjimi vrlinami od repa do gobca je bil ovenčan ta rdečekrižni kosmatin.

Da ga le ne bi prehalil, še moram omeniti, da so mu menda njegovi učitelji in odgojitelji pozabili zasaditi v srce za bojno polje prepotrebno čednost: hrabrost, srčnost in neustrašenost. Naš oboževanec se je namreč bal — strela! Pri prvem puku iz topa je pregriznil motvoz, ki ga je priklepal na poljano smrti, stisnil rep med plašljive noge in z Bogom v one kraje presrečne domovine, kjer se vsaj ne strelja.

Tudi grof je bil posut z lovoričkami človeških prednosti, čednosti in slave. Popoln pač ni nobeden zemljan, še zlahtnokrvni Madžar ne! Moj Bog, je to pač bil junak; toda streljanje, ki je v vojni precej nevarna šala, mu je preveč odmevalo po ušesih in mu potresavalo srce. Lepo me je prosil gospodek, naj mu pomorem, da se odtegne učinkom groma in treska.

(Dalje prihodnjic.)

ko zemljišče pomnožili za 50%. Tako bi bilo kmetom pomagano za več desetletij.

Sedaj rusko revolucijo vladajoči boljševiki pa so izumili bolj radikalno, najradikalnejšo rešitev kmetkega vprašanja. Oni so komunisti (communis = splošno), ki pripoznavajo samo splošno last, ne pa zasebne lasti. Njihovo glavno načelo je: zemlja ne sme biti last zasebnikov, marveč last naroda — last ljudstva. Boljševiški poglavar Lenjin je izdal 26. novembra odredbo sledeče vsebine:

Zasebna last zemljišča preneha, pravica do zasebne lastnine na kmetih se mora odpraviti za zmiraj. Vsa zemljišča, ki so se dosedaj nahajala v oblasti plemstva, cerkve, samostanov in kapitalistov, z gospodarskimi poslopi in s pritisklinami vred, z mrtvim in živim inventarjem postanejo last vsega ljudstva. Razlastitev se bo izvršila brez odškodnine dosežanjam posestnikom; toda dobivali bodo skozi nekaj let podporo iz državne blagajne, da se lažje prilagodijo novim življenjskim pogojem. Inventar malih kmetov ostane nedotaknjen.

V vsakem okraju si izvoli ljudstvo okrajni odbor, v vsaki občini občinski odbor. Okrajni odbor določa, katera zemljišča se bodo razdelila, izvrši razlastitev in izroči razlašeno zemljišče posameznim občinskim odborom. Občinski odbori uredijo obdelovanje zemljišča. Smejo zemljo deliti na parcele, in izročiti v svrhu obdelovanja posameznim kmetikom in delavskim družinam. Nobena družina pa ne sme dobiti več zemljišča, kakor bi ga mogla sama, to je brez najetja delavcev, obdelovati. Ostalo zemljišče naj se za porabo podeli tistim družinam delavcev, ki nimajo nobenega zemljišča. Družine, ki dobijo zemljišče, dobijo isto samo za lastno porabo, ne pa kot osebno lastnino. Ako hoče zapustiti katera družina zemljišče ali ako izumrje, zemljišča ne sme morebiti prodati ali izročiti kot dedščino, ampak zemljišče preide nazaj na občinski odbor in ta zemljišče odda kakor drugi družini, pri čemer se mora še posebno ozirati na najbližje sorodnike bivše družine. Bivši družini se povrnejo samo stroški za zboljšanje zemljišča, katero so izvršili. Ker se družine ne množijo enakomerno naglo, se zemljišče v vsaki generaciji nanovo porazdeli, da se tako uresničuje načelo, da mora ostati v vsaki družini samo toliko zemljišča, kolikor ga more sama obdelovati. Ne razteza se pa ta način rabe zemljišča na posestva s posebno intenzivnim obdelovanjem, zlasti ne na vrte, drevesnice, zemljišča za pridelovanje sladkorja, za pridelovanje oranž itd. Tako posestva obdelujejo občinski odbori na svoj lastni račun.

Odredba priznava vsem ruskim državljanom pravico do zemljišča. Vsak delavec sme zahtevati, da se mu odkaže toliko zemljišča, kolikor ga more obdelovati s svojo lastno družino. Ako mu pa občinski odbor ne more odkazati zemljišča v lastni občini, tedaj se mu pa odkaže zemljišče v kaki drugi občini, v kateri se še nahaja odvišno zemljišče.

Boljševiki menijo, da bo tako kmetstvo in delavsko vprašanje rešeno za vselej in v splošno zadovoljnost. Zapadnim Evropejcem taka rešitev nikdar ni prijala, ker ovira gospodarsko svobodo, veselje do dela, pridelovanje in gospodarski napredek. Ne vemo, ali je ruski duši in ruskim razmeram primerna taka agrarna ureditev, ki dela vsakega kmeta in vsakega človeka brezposestnega delavca v službi občine in države. O tem bo končno odločila ne ta boljševiška odredba, temveč ustavodajna skupščina, ki bo usodnega pomena ne samo za ruskega kmeta, marveč za vse stanovne in za celo državo.

Mir in premirje z Rusijo.

Orožnemu miru na ruskih frontah je sledil v soboto, dne 15. decembra, sklep premirja, ki se je podpisalo v Brest-Litovskem. Premirje, ki bo veljalo do dne 14. januarja 1918 opoldne, so podpisali princ Leopold Bavorski ter avstrijski, bolgarski, turški in ruski zastopniki. Če hoče kaka država odpovedati premirje, ima zato glasom pogodbe o premirju določen rok 7 dni. Če v tem roku nobena stranka ne bo odpovedala miru, bo premirje trajalo še preko 14. januarja 1918. Premirje se nanaša na vse fronte na vzhodu, in sicer za vse čete na suhem, v zraku in na morju.

Kakor poročajo dne 16. decembra iz Berolina, se bo na podlagi § 9 pogodbe o premirju sedaj takoj pričelo tudi s pogajanjem za pravi in trajni mir.

Razveseljivo in vzpodbudno je, da so se pogajanja za mir pričela tik pred Božičem, ko se bo po zemlji zopet razlegal odmev angelske pesmi: „Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!“ Človeška srca se bodo te dni v vročih molitvah dvigala do večlovenega božj. Sinu, da nam po 3/4letnem vojskovanju nakloni vsaj na enem delu bojišča tolažljivi mir.

Ruski boljševiki so odkriti pristaši miru, ki se venomer trudijo za njegovo dosego. Ne more se pa reči, da imajo boljševiki večino v celi Rusiji. Pri volitvah v ustavodajno skupščino so dobili samo dobro tretjino vseh glasov. In ravno ustavodajna skupščina bo v svoji glavni besedi o miru in njegovih končnoveljavnih pogojih. Tudi še niso boljševiki tako zagospodarili v Rusiji, da bi bili popolnoma podjarmili nacionalne meščanske in razne socialistične stranke. Sredstvo, ki ga boljševiška vlada po-

rablja za notranje pomirovljenje v državi, je vojaška sila in zapiranje neljubih političnih nasprotnikov. To pa je malo skladno z njenim načelom neomejene svobode in z njenim mirovnim klicem.

Tudi avstrijski Slovani odkrito želimo mir, in sicer tak mir, ki bo trajen in ne bo netišče novih bojev. Tak mir pa ima za podlago enakopravnih svobodnih narodov, ki sami odločajo svojo usodo in določajo svoje razmere. Ruska vlada je v svoji mirovni ponudbi izrecno povdarila, da se naj sklene mir, ki bi prinesel vsem narodom pravico samoodločevanja. Torej ne samo tistim narodom, ki so dozdaj gosposovali, dočim so drugi jim morali hlapčevati, ampak vsem, velikim in majhnim. Naša vlada je na pritisk Nemcev in Madžarov v objavi ruske ponudbe skušala zamolčati ta najvažnejši stavek ruske ponudbe, samo rad tega, da bi se ne dregalo v nemško in madžarsko samovlastnost, ki zahtevajo samo za se pravico samoodločevanja. Naši poslanci so spoznali nemško-madžarsko zatajitev bistvene točke ruske mirovne ponudbe in so odločno ugovarjali proti takemu postopanju, ki ogroža uresničenje miru.

V adventnem času, ki nas pripravlja na milostni prihod Kralja miru, razširjajo avstrijski Nemci letak, naslovljen na Nemece v Avstriji, v katerem stavijo pogoje, ki so naravnost nasprotni ruskim pogojem. Zahtevajo namreč nemški mir, to je mir s pridobitvijo tujega ozemlja, z odškodninami in z nadvlado nemštva, zanikajoč pravico narodov do samoodločevanja. Ne narodi bi si posamezni odločevali usodo, temveč nalagali bi jo jim Nemci. Da se vzdrži nemška nadvlada, se tudi po koncu te vojske ne sme začeti z razoroževanjem, marveč začeti se mora zopet oboroženi mir, kakor pred vojsko, mir, ki je požiral milijarde za vojaške stroške ter je sejal sovraštvo, zavist in jezo med narodi. Tak je nemški mir. Taki prijatelji miru in človeštva so nemški nacionalci, kojih zvesti oproda je nemškutarski „Štajerc.“

V sovražnem nam četverosporazumu se tudi ni pravega razpoloženja za mir. Četverosporazum državnikov zaporedoma izjavljajo, da se hoče četverosporazum lotiti naprej, dokler ne bo srta ohola Nemčija in njen pruski militarizem. Tako je dne 12. decembra izjavil v italijanski zbornici ministrski predsednik Orlando, ki je svoj govor končal z obljubo, da je Italija pripravljena se dalje boriti za veliko stvar ter da ohranjuje svojo vero v zmago svobode in pravčnosti. Dne 14. decembra pa je angleški ministrski predsednik Lloyd Zorž rekel: „Mirovna ponudba Prusiji bi bilo izdajstvo naše (četverosporazumove) velike naioge.“

Vprašanje miru z Anglijo, Francijo, Italijo in z njih zavezniki se ni na dnevnem redu, napram Rusiji pa vsi to vprašanje na tanki niti. Razmere v Rusiji še vedno niso stalne. Čez noč lahko pride na krmilo zopet kaka druga, sedanji mirovni nasprotna struja. Gotovo tudi ni, katera struja bo dobila v narodni skupščini, katera bo zdaj pričela zborovati, večino. Vrh tega pa bodo Angleži in drugi naši sovražniki poskušali vsa sredstva, da preprečijo popolni odpad Rusije. In tudi za ta slučaj ne nameravajo odložiti orožja, ker pričakujejo, da bo mesto Rusije se za nje vojskovala Amerika.

Tako je torej z mirom, ko stojimo pred praznikom, ki nas spominja na večlovenje Sinu božjega, Kralja miru. Prikazala se je zarja miru, toda kedaj bo nastopil tisti čas, ki bo končal strahovito vojsko, in ko bo izmučeno evropsko človeštvo iz dna duše zapelo veselo angelsko pesem: Mir ljudem na zemlji?

Resna beseda našim oblastim.

Slovenski kmet iz mariborske okolice nas je prosil, naj opozorimo naše oblasti, civilne kakor vojaške, na čudno postopanje s kmetiskim prebivalstvom. Da se v Avstriji, posebno pa pri nas na Štajerskem, kjer namestnikuje znani „prijatelj“ slovenskega kmeta, grof Clary, ne postopa s kmetom preveč lepo, to nam ni povdarjati ni treba. Naglašati pa moramo, da se pritožbe o nečednem postopanju raznih uradov in vladnih nastavljenec s kmetiskim prebivalstvom množijo dan za dnevom. Oblastva s svojimi protikmetskimi odredbami in nasilnim nastopi gojijo in pospešujejo nezadovoljstvo med našim ljudstvom. Z raznimi pretirano strogimi rekvizicijami se jemlje našim domoljubnim ljudem veselje do dela in s tem tudi veselje do domače grude. Kako vse drugače postopajo oblasti v mestno gospodo! V naslednjem samo nekaj primer, kako oblasti, uradniki-tujci in razni nastavljeneci merijo z dvojno mero.

1. Rekvizicija živil. Na kmetih morajo rekvizicijske komisije stikati po vseh kotih, da ne bi kaj ostalo skritega. Po mestih imajo bogataši nakupičene velike zaloge žita, moke, fižola, kave, sladkorja in vsega, kar potrebujejo. V mestu pa se ni nič ne rekvirira. Če je krompir kmetu slabo obrodil, mu oblast tega ne verjame, temveč tudi, da ga je odprodal. Grozi se mu še s kaznjico, odvzame razen betvice semenskega skoro ves krompir. Mnoge mestne hiše pa so čez mero preskrbljene s krompirjem. A tem

se ničesar ne odvzame, temveč jim se mora kmet odstopiti od svojih skromnih zalog. Rekvizicijske komisije, žitni komisijonarji in prevzemni uslužbenci postopajo mnogokrat s kmetom tako neprijazno, da ne rečemo surovo, kakor da bi kmet ne bil njih dobrotnik, ampak podložnik — suženj. Oblasti s tem podpihujejo iskro nezadovoljnosti v kmetovem srcu.

2. Rekvizicija živine. O tem poglavju prihaja dandanašnji od vseh strani Slov. Štajerija toliko pritožb, da je groza. Nakupovalci, posebno se nemškutarski mesarji in barantači, pašujejo v tem ozru tako kot bi res bili na Turškem. Enemu posestniku vzamejo živino do zadnjega repa, drugemu, ki je mogoče njih prijatelj, pa puščajo večinoma vse. Ljudje majejo z glavami in se vprašujejo: Ali je oblast slepa? Zakaj ne mara upoštevati naših pritožb? Dogaja se celo, da se kmet, ki prosi odloga za oddajo nujno potrebnih volov, kaznuje z globo 100 K, dasiravno je oddal vole pri drugi oddaji. Seveda oblast ne mara niti odgovoriti na take prošnje. Če si se vozil v jeseni po železnici iz Maribora proti Gradcu, si pred postajo Pesnica videl kakih 30—50 glav goveje živine na travniku. To je živina barantača Praha, večinoma samo taka goveja živina, ki je namenjena za prekupčijo, a ne za obdelovanje posestva. Prahu pa ni treba živine oddati niti približno v toliki meri kot bližnjim kmetom. Grof Clary dela med kmetstvo živino in živino meščanov še posebno razliko. Meščanom mest Gradec, Maribor, Celje in Ptuj ni treba oddajati živine živinoprometnemu zavodu, ampak jo lahko „po svoje“ prodajo, kakor je hočejo. Ali je meščan boljši državljan nego kmet? Oblast sama goji s takim postopanjem med ljudstvom nezaupanje do oblasti in neti nezadovoljnost.

3. Oprostitev. V mestih je skoro vsak trgovec, ki je le nekaj zavojčkov „Frankove kave“ in take reči prodal kaki stotnji, oproščen od vojaške službe. Na kmetih pa se ubogemu kmetškemu vdovcu, ki ima na 40 oralov velikem posestvu samo staro mater in 6 mladoletnih otrok, ne da niti večtedenski dopust, še manj se ga pa oprostijo od vojaške službe. Kmeti ljudje morajo krvaveti, bodo postali invalidi, v mestih pa je oproščen skoro vsak agent, uradnik, in celo kreplji, za fronto sposobni gledališki igralci. In še tiste redke oproščence s kmetov vpoklicujejo kar zaporedoma. Tako je bilo n. pr. začetkom meseca decembra vpoklicanih kar 5 slovenskih županov; da bi pa bil vpoklican tudi kak mestni župan na Štajerskem, nismo mogli izvedeti. Če kak posestnik oobi oprostitev, a je na fronti, ali kje v ozadju, ga v mnogih slučajih poveljniki ne pustijo domov, češ: nam se o oprostitvi ni nič poročalo, ali pa se mu kratkomalo zabrusi v obzav: „Vas ne odpustimo!“ In tako mnogim poteče rok oprostite, a se ga ni še pustilo ne ene ure domov. Tako je bil ves trud s prošnjo in vsi stroški zaman. Mestni ljudje si v takih slučajih seveda vedo dobro pomagati. Sicer pa se proti njim itak postopa zelo popustljivo. Zakaj se tako ravna s kmetom, ki vendar prideluje živila za vso državo? S tem se zopet goji nezaupanje v kmetkega prebivalstva do oblasti.

4. Občevanje uradnikov. Nedavno je mi tožila kmetka ženica, da je bila pozvana v neki zupščinski zadevi pred sodnijo. Prišla je ob določeni uri. Čakala je in čakala, a uradnika ni bilo. Medtem se je za njo nabralo več gosposkooblečenih ljudi. Ko so se odprla vrata sodnikove sobe, je hotela vstopiti ženica kot prva. A uradnik jo je zavrnil, češ: Vi imate čas čakati. In poklical je v sobo kar zaporedoma same gosposkooblečene gospe. Kmetka ženica je morala čakati, a je čakala zaman. Ob 12. uri ji je prišel sluga pravit, da naj pride popoldan, ker „gredo gospod obedovat.“ Takih slučajev je v naših uradih na stotine. Uradniki dajejo povsod prednost gospodi, kmeta pa zapostavljajo. S takim postopanjem uradništvo ne bo gojilo pri kmetškem ljudstvu zaupanja do uradništva.

5. Davki. Vsak srednji in tudi mnogoteri mali posestnik dobi dandanes predpis dohodninskega davka. Kmetstvo ljudstvo se z davki tako pritiska, da je že od sile. Kako prizanesljivo pa se dostikrat navija davčni vijak v mestih? Vsled vedno hujših davčnih bremen ni nobeno čudo, če postane kmet nezadovoljen.

6. Odlikovanja. Kmetstvo ljudstvo, posebno kmetki župani, vršijo v vojski velikansko delo v blagor države. Kmetki župan se mora sedaj en dan več truditi in storiti v uradnih zadevah en dan več korakov, kakor marsikateri uradnik v mestu v enem tednu ali v enem mesecu. In vendar predlagajo okrajni glavarji in c. kr. namestnik pred vsem le mestne uradnike in druge meščane za odlikovanja, kmetških pa ne. Naši možje se sicer ne punjo za odlikovanja, toda oblasti si s tem ne bodo pridobila zaupanja, če bodo kmeti tako zapostavljali.

Kmetki stan je temelj državi, on daje državi največji krvni davek, on nosi največja bremena, a blinb temu ga uradniki-tujci prezirajo, zapostavljajo, kakor kakega brezpravnega človeka. Treba se meto in odločnega nastopa, da se odpravijo te neznosne razmere.

Slovenke za ujedinjenje Jugoslovanov.

Mariborska Slovenka nam piše:

Tudi slovensko ženstvo se veseli gibanja za ujedinjenje vseh avstro-ogrskih Jugoslovanov v samostojni državi pod habsburškim žezlom. Slovenke se vnuemamo za to misel posebno raditega, ker bode v Jugoslaviji vendar enkrat kotec nesmiselnemu potujčevanju naših slovenskih otrok. Posnemajmo vrle ljubljanske Slovenke, katere so poslale te dni Jugoslovanskemu klubu naslednjo izjavo:

„Slovenske narodne žene in dekleta slovesno izjavljamo, da smo z dušo in srcem za majniško deklaracijo Jugoslovanskega kluba ter zahtevamo v habsburški monarhiji ujedinjenje našega slovensko-hrvatsko-srbskega naroda. V strašni vojni nam krvavijo naša srca iz tisočih ran, na bojiščih nam padajs ljubljani možje, sinovi, očetje, bratje in zaročenci, doma nam beda in trpljenje naših družin nalagata neznozna bremena. Naše solze, naša tuga in naše trpljenje ne morejo in ne smejo biti zaman! Svoje gorje polagamo na oltar svojega naroda. Bol in solze slovenske matere, žene, hčerke in neveste morajo biti skupno s krvjo slovenskih mož in mladeničev odkupnina za ljubljani narod, da tudi njemu zasije solnce svobode. Zavedajoč se svojih dolžnosti kot varuhinje slovenskega domačega ognjišča, zahtevamo v svojem imenu, v imenu svojih dragih na bojiščih, v imenu svoje dece za ves naš mili narod ujedinjenje, samostojnost, neodvisnost. Hočemo, da bodo naši otroci srečni in svobodni občani svobodne Jugoslavije. Pozdravljamo naše narodne poslance v Jugoslovanskem klubu. Izrekamo jim svoje priznanje za dosledno in neustrašeno delo v smislu deklaracije ter globoko obsojamo vsako kršenje jugoslovanske solidarnosti kot narodno izdajstvo. Iz dna svojega srca si želimo slovenske žene miru. Resničen mir prinese našemu narodu le zjedinjena Jugoslavija, kakor jo zahtevajo naši poslanci v svoji deklaraciji. — Cilka Krekova, Franja dr. Tavčarjeva.“

Do sobote opoldne je ta izjava že imela 10.600 podpisov.

Posebno veselje in iskrena domovinska ljubezen prevzame naša srca, ko čitamo to izjavo vrlih Slovenk v slovenski prestolici. Izjavimo se tudi me štajerske slovenske žene in mladenke za ujedinjenje našega slovensko-hrvatsko-srbskega naroda v Avstriji! V vsakem mestu, v vsaki župniji, da, v vsaki vasi naj zbirajo zavedne rodoljubke podpise in naj te izjave pošljejo Jugoslovanskemu klubu na Dunaj. Povejmo širnemu svetu, da je že dovolj potujčevanja dovolj naše sužne odvisnosti. Zahtevajmo tudi me svobodno Jugoslavijo! Slovenke na plan!

Naše žrtve za domovino.

Pridnost in poštenost krasi mladeniča do groba in še trohnelih ne pozabimo. Posebno današnja vojna pobira zgledne, nadebudne mladeniče iz staroslavne jare ninske. V evetu mladeniške dobe sta po grozopolnih soških bitkah žrtvovala svoje življenje dva brata Janez in Ferdinand Hauptman. S svojo pridnostjo in delavnostjo sta skrbeli za starše, kojih sta bila edina opora. V pismih sta se rada priporočala v molitev posebno Mariji, farni zaščitnici. Marija jima je poskrbela boljšo domovino, koder ni več vojnega trpljenja.

Dne 9. avgusta t. l. je umrl na južnem bojišču Franc Sirovnik, rojen leta 1894 pri S. v. Vidu pri Ptuj.

V mariborski vojaški bolnišnici je dne 31. oktobra umrl Edvard Ulipi, doma iz Ruš pri Mariboru. Ranjen je bil dne 27. maja t. l. od italijanske krogle.

Došlo je pred kratkim žalostno poročilo, da je dne 20. avgusta t. l. umrl v bolnišnici vsled dobljenih ran Ivan Turk iz Trnavč. župnije Mozirje. Bil je up in nada svoje mamice.

V 11. italijanski ofenzivi je padel Mihael Petelinšek iz Studenice. V najlepši dobi svojega življenja je dal svoje življenje za dom in za cesarja. Ravno na dan, ko je dobil dopust, mu je sovražna granata pretregala nit življenja.

Prijatelj iz južnotirolskega bojišča nam piše: Dne 8. avgusta t. l. je nagle smrti umrl priden in zgleden mož Simon Letonja iz Strelcev župnije S. v. Urban pri Ptuj. Bejeval se je skozi 3 mesece na raznih bojiščih ter je bil odlikovan z železnim zaslužnim in Karlovim križcem.

Strmšek Jurij od črnovojniškega pešpolka št. 26, 3. baon, je umrl dne 20. junija v vojni bojnišci št. 1410 in bil pokopan dne 21. junija v Aidovski ni. Toliko v odgovor na vprašanje nje ovih domačih v „Slov. Gospodarju.“ P. Engelbert Klasina, vojni kurat, vojna pošta 624.

Vsem slovenskim žrtvam za domovino naj bo zemljica lahka!

Razmere na Ruskem.

Kako vladajo boljševiki.

Ustavodajna skupščina bi se že morala začeti. Ker pa boljševiki še nimajo večine, ne dovolijo, da

bi skupščina začela zbirati. Da dosežejo ta svoj namen, so zbrali v Petrogradu ogromno število sebi vrnega vojaštva, ki so ga sedaj zopet pannožili s 30.000 mož, katere se poklicali s fronte. Boljševiki torej vladajo tako, kakor nekdanji ministri in uradniki ruskega carja. Kdor ni ubogal, je dobil za nagajko, in srečen je bil, da ni izgubil glave, temveč je odnesel življenje. Še hujsi je boljševiški regiment, ker nekdanji za carjeve vlade se vendar proti lastnim podnikom niso uporabljali stotisoči vojakov, oboroženi s kanoni. Poleg trinoške nasilnosti se boljševiki tudi odlikujejo z veliko hinavščino, ker v besedah govorijo za svobodo, v dejanju pa tiste, ki so drugega mnenja kakor oni sami, zapirajo in pobijajo. Svoje nazore, ki so za nje vodilni, izdejejo z ukazi, naperjenimi proti osebni lastnini ruskih državljanov. Ne zadostuje jim, da so zaukazali razlaščenje vseh posestnikov ruske zemlje. Zaukazali so tudi, da se mora cerkvam in samostanom vzeti poleg zemlje še vse premoženje in vsa lastnina, celo zlato in srebro in dragoceni biseri v cerkvenih oblekah, škofovih kapah in križih. Da, razlaščevo in jemati znajo boljševiki. Plačati pa nočejo. Boljševiška vlada je namreč odredila, da se obresti dolgov, katere zapadejo dne 1. januarja 1918, ne smejo izplačati inozemstvu. S takšnimi ljudmi bo težko sklepati pogodbe. Treba bo velike opreznosti.

Avstrijski zastopniki pri mirovnih pogajanjih.

Avstrijsko vlado bodo pri mirovnih pogajanjih z Rusijo, ki se vršijo v mestu Brest-Litovsk, zastopali: zunanji minister grof Černin, ministrska oddelna načelnika dr. Gratz in baron Andrian in poslanik dr. vitez Wiesner. Ti zastopniki te dni odpotujejo v Brest-Litovsk.

Tudi Rumunija se pridruži pogajanju za mir.

General Čerbačev, vrhovni poveljnik na rusko-rumunski fronti, je sklenil z našo armado začasno premirje. Kot poroča angleški list „Daily News“, je dobil rumunski poslanik v Londonu obvestilo, da se bo tudi Rumunija udeležila pričetih mirovnih pogajanj v Brest-Litovsku.

Na bojiščih.

Naše čete na italijanskem bojišču polagoma, pa krepko napredujejo. Med Brento in Piavo smo v zadnji dobi zavzeli zopet več močnourjenih višinskih postojank. Tudi v ozemlju Sedem občin prodiramo polagoma v smeri proti mestu Basano. Sovražnik se na nekaterih mestih sicer krčevito zoperstavlja našemu prodiranju, a naše armade se kljub temu z gorovju vedno bolj bližajo benečanski ravani. Ob spodnji Pavi je zadnje dni zopet živahen artilerijski ogenj, iz česar se da sklepati o zopetnih novih vojnih podvzetjih tamošnjih bojnih sil. Na južno-zahodni tirolski zemlji med jezera Garda in Ledro zahodno od mesta Riva je sovražnik zadnje dni izpraznil svoje prednje postojanke. — Na ostalih bojiščih položaj nespremenjen.

Angleži severno od Jeruzalema.

Angleška poročila zatrjujejo, da je general Alembly dne 13. decembra potisnil Turke severno od Jeruzalema dalje nazaj. — Turki so, kakor poročajo nekatere vesti, na znamenitejši ostanke svetih krajev pred begom iz Jeruzalema spravili v druge varne kraje.

Razna politična vest.

V avstrijski državni zbornici so se v torkovi seji izvolili člani za skupen odbor gospodarske in poslanske zbornice, ki naj poravnava spor med obema zbornicama v zadevi vojnega davka. V razpravo so nato prišli predlogi čeških jugoslovanskih in rusinskih poslancev, da se izvolijo za stopniki vseh avstrijskih narodnosti, da se v imenu avstrijskih narodov udležijo mirovnih pogajanj z Rusijo, in sicer bi naj glasom zadnjega ljudskega steta zastopalo Nemce 12 zastopnikov, Čeha in Slovake 10, Madžare 10, Jugoslovane 7, Poljake 5, Ukrajince 4, Rusine 3 in Italijane 1 zastopnik. Socialni demokrati so pa stavili nujni predlog, da se pri bodočih mirovnih pogajanjih izvede načelo: brez osvojitve ozemlja in brez vojnih odškodnin, ter predlog, da se s posredovanjem ruske vlade naj predlaga pri naših sovražnikih splošen mir. Zbornica je s 140 glasovi proti 132 glasom spre-

jela nujnost vseh teh stavljenih predlogov, nakar se je pričela podrobna razprava o stavljenih nujnih predlogih. Češki poslanec Stanek je naglašal stališče Čehov, da imajo avstrijski slovenski narodi pravico do samoodločbe in je zahteval, da se naj vrše mirovna pogajanja o naroda do naroda. V imenu socialnih demokratov je izrazil poslanec dr. Adler najgorkejšo željo in hrepenenje po splošnem miru. Dr. Korošec je izjavil: Jugoslovani nimajo v zunanjem ministrstvu z eno edino izjemo, nobenega zastopnika. Naše zunanje ministrstvo ni prav nič poučeno o jugoslovanskih vprašanjih. Jugoslovani torej ne morejo imeti nobenega zaupanja do našega zunanjega ministra grofa Černina. Zahtevajo, da se k mirovnim pogajanjem z Rusijo pritegnejo zastopniki narodov. Odločno odklanja sumničenje, češ, Jugoslovani bi radi motili potek mirovnih pogajanj, ter očitanje, da so Jugoslovani sprejeli od četverosporzuma pojem o samoodločbi narodov. Naziranja našega ministrskega predsednika, da morejo zastopniki narodnosti izvrševati v parlamentih pravico samoodločbe narodov, Jugoslovani ne morejo sprejeti z ozirom na sestavo parlamentov, zlasti ogrskega parlamenta. Jugoslovani zahtevajo, da se pritegnejo njihovi zastopniki k mirovnim pogajanjem, in sicer še tudi iz tega vzroka, da se prepričajo, ali se bo pri mirovnih pogajanjih storilo tudi vse to, kar je pripravno, da se odpravi militarizem. Ko je o tem govorilo še več drugih poslancev, je bila seja zaključena in se bo tozadevna razprava nadaljevala v četrtkovi seji. V torkovi seji je bilo stavljenih tudi več predlogov in interpelacij. Poslanec dr. Benkovič je stavil interpelacijo o tem, ker se ne dovoli rezervistom počakati doma tako dolgo, dokler njihove prošnje niso rešene. Poslanec dr. Verstovšek je postavil interpelacijo o postopanju madžarskih vojakov na koroškem kolodvoru v Mariboru, o kateri zadevi poročamo na drugem mestu.

V vojnem odseku avstrijske delegacije je v seji dne 12. t. m. imel naš vojni minister govor, v katerem je razpravljal o odlikovanjih rezervnih in črnovojniških častnikov. Iz mnogoštevilnih odlikovanj je razvidno, da se v tem oziru ni delalo nobene razlike med aktivnimi in rezervnimi častniki. Češki delegat Zahradnik je v isti seji zahteval, da se odpustijo iz vojaške službe vsi črnovojniški letniki do vštetelega leta 1870 ter da se črnovojnike, ki so stari več kakor 42 let, uporabljamo samo za službo v zaledju. Član delegacije poslanec dr. A. Korošec je prosil pojasnil o premirju z ozirom na to, ker je naš zunanji minister bolan. Nadalje je vprašal vojnega ministra, ali bi se ne dalo najti primernega pota, da bi se moglo uplivati na armade, ki se bojujejo v Sv. deželi, in sicer v smislu, da bi se varovali tamošnji sveti kraji. Končno je ožigosal vedno bolj naraščajoč upliv Madžarov v naši armadi, in se je pritoževal o preganjanjih, katera so morali ob začetku vojske od strani vojaštva pretrati Jugoslovani. Navajal je celo vrsto slučajev, ko je vojaštvo na podlagi grdi obrekovanj aretiralo nedolžne osebe, mnogi so bili po nedolžnem obsojeni in mnogi brez obsodbe usmrčeni. V Bosni so bili ustanovljeni posebni varnostni vojaški oddelki z namenom, da sovravno postopajo proti slovenskemu prebivalstvu. Najmanj 10.000 nedolžnih ljudi je postalo žrtev teh preganjanj. V trdnjanskem okraju Trebinje so se ob zbruhu vojske napolnile ječe z uglednimi državljani in že takrat, ko so jih zapirali, so jim žugali, da bodo usmrčeni, čeprav nihče od teh ni ničesar zakrivil in čeprav ni bila proti nikomur uvedena nobena preiskava. Glavni krivec tega postopanja je bil general Braun, ki je še danes v aktivni vojaški službi. Pa tudi na Hrvatskem je bila brez vsake preiskave cela vrsta oseb usmrčeni od vojaštva. Neko ženo so s tri dni starim otrokom ubili v postelji. Usmrčena je bila tudi neka 73 let stara žena. V neki hrvaški vasi je bilo po umiku Srbov brez vsake preiskave usmrčeni 24 oseb, čez 700 oseb so pozaprl. V neki drugi vasi je bilo brez vsake preiskave ustreljenih 18 vaščanov, med temi tudi nek pravoslavni duhovnik, ki za časa vpadu Srbov v vasi niti ni bil navzoč. Tudi v letu 1915 ni bilo konca preganjanj, dogajajo se še v najnovšem času. O vsem tem, kar se je dogajalo na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Primorskem, v Dalmaciji, Bosni in Hercegovini, se do danes ni vršila nobena preiskava. Jugoslovonom se ni dalo najmanjše zadoščenje, mnogoštevilni morilci od prostaka do generala Brauna pa še hodijo kot pošteno ljudje ponosno po svetu. Ni se u, oštevalo duševno trpljenje Jugoslovonom in tudi se ni povrnila denarna škoda, v kolikor jo je namreč sploh mogoče popraviti. Povsod imajo za nje gluha ušesa, kvečjemu je Jugoslovonom pričakovati novih obrekovanj in zasledovanj. Jugoslovani niso našli v tej državi nobenega pravnega verstva. Govornik obžaluje številne žrtve, a iz krvi, ki je tekla tam doli na jugoslovanski zemlji, iz preganjanj, se je na novo rodila želja po svobodi, samostojnosti in samoodločbi, želja, ki je spavala od l. 1548. V tem ozračju so morale, kakor je naravno,

nastati državopravne deklaracije, in nikdo ne bo mogel iztrgati iz srca jugoslovanskega ljudstva želje po svobodi, samostojnosti in neodvisnosti. Slepota in laž je, če kdo reče: Ta gesla vas je četverosporazum naučil. Ne, te misli so dremale od 1848 v jugoslovanskem ljudstvu, toda preganjanja v jugoslovanskih deželah so jih vzbudila k novemu življenju. Če se naj kdo trka na prsi, potem je vojaštvo, ki si mora reči, da je ono samo izzvalo nezadovoljnost z državo in vsa stremjenja po svobodi in neodvisnosti svojega naroda. Odkar so Jugoslavi v delegacijah, v vselej glasovali za potrebščine armade. Sedaj je pa položaj drugačen. Visoko cenimo osebo vojnega ministra, ker smo spoznali njega in njegovo delovanje na jugoslovanski zemlji, toda proračun se ne dovoljuje nje govori o sebi, ampak vojni upravi. Ne Jugoslavi — ampak vojna uprava je kriva temu, da stranka govornika ne bo glasovala za vojni proračun. Govor poslanca dr. Korošca, ki je navajal imena častnikov in generalov, ki so zagrešili razne krivice in kruta preganjanja Jugoslovancev, in ki je tudi našteval veliko posameznih, posebno kričečih slučajev, je napravil tako globok vtis, da je vladala po dvorani še delj časa globoka tišina, ko je bil njegov govor že končan. Še celo nemški delegati so prišli pozneje k dr. Korošču in mu rekli: „Če je vse to res, potem vas Jugoslavi razumemo. Vojni minister je nato odgovarjal na izvajanja poslanca dr. Korošca, in sicer glede premirja z Rusijo v tajni seji. Glede usode Jeruzalema in drugih svetih krajev v Palestini je rekel, da so Angleži zasedli Jeruzalem brez boja, ker so se turške čete, ko so videle, da Jeruzalema ne morejo uspešno braniti, umaknile v smeri proti vzhodu. Jeruzalem torej ni trpel nobene škode in se nahaja sedaj izven neposrednega vojnega ozemlja. Vojni minister je nato skušal zavračati napade na armado ter izjavil, da sicer priznava, da so se dogodili v armadi nedostatki, vendar pa ne gre, da bi se posamezni slučajji posplošili ter stavili na rovaš čeli armadi. Vojni minister je zagotovil, da ostro obsoja te zmote in nedostatke, obžaluje nedolžne žrtve, in da bo krivce ostro kaznoval. Glede trditve o kakem premočnem uplivanju Madžarov na našo armado je izjavil, da mu o tem baje ni ničesar znanega.

Volilna preosnova na Hrvatskem. V hrvatskem saboru se vršijo razprave o preosnovi volilnega reda na Ogrskem. Poslanec Akačič je izrekel obžalovanje, da bi po novem volilnem redu imeli volilno pravico državni uradniki in železniški uslužbenci iz Ogrskega, ne pa tudi na Hrvatskem živeči Dalmatinci, Bošnjaki in Istrijani. Razprava o volilni preosnovi v hrvatskem saboru bo končana baje še v tem letu.

Tedenske novice.

Vesel, od Boga blagoslovljen Božič

želimo vsem našim mnogoštevilnim naročnikom, dopisnikom, agitatorjem in vsem prijateljem našega lista! Ob praznikih agitirajte za nove naročnike! — Zbirajte doneske za Tiskovni Dom!

Uredništvo in upravništvo „Slovenskega Gospodarja.“

Duhovniške vesti. Prestavljena sta č. g. kaplan Alojzij Sagaj iz Sv. Lovrenca na Drav. polju k Sv. Janžu na Drav. polju, in č. g. kaplan Ignacij Grifič od Sv. Janža na Drav. polju k Sv. Juriju ob Ščavnici.

† **Župnik Rudolf Krener.** Dne 15. decembra t. l. je v najboljši moški dobi v starosti 42 let zatisnil na veke svoje oči č. g. Rudolf Krener, župnik na Koblju nadžupnije konjiške. Rojen je bil 4. aprila 1875 v Laskem, v mašnika posvečen 25. julija 1899. Kot kaplan je služboval pri Staremtrgu, v Šmartnem pri Šaleku, pri Sv. Andražu nad Polzelo, v Gornjemgradu, v Sevnici, pri Sv. Rupertu v Slov. goricah do 31. marca 1912, ko je bil imenovan za župnika na Koblju. Pogreb je bil danes ob 10. uri predpoldne. Rajni je bil vnet in goreč duhovnik, ljubeznjiv in postrežljiv in prijaznega vedenja. Počivaj v miru. V večnosti vživaj plačilo za tvoja-dobra dela!

† **Vojaški župnik Anton Jaklič.** V Zasipu pri Bledu je dne 17. decembra umrl vpokojeni c. in kr. vojaški župnik monsignor Anton Jaklič. Rojen je bil l. 1855 v Dobropoljah na Kranjskem. V duhovnika je bil posvečen v Ljubljani l. 1882. V vojaško službo je stopil l. 1887. Zadnjih deset let je služboval kot vojaški župnik v Gradcu. Rajni je bil zaveden Slovenec in pri vojaštvu in civilnem prebivalstvu zelo priljubljen. Pogreb se je vršil danes, dne 20. decembra. Blag spomin pokojniku!

Duhovščina gornjegrajske dekanije za jugoslovansko deklaracijo. Duhovščina gornjegrajske dekanije v Savinjski dolini je poslala Jugoslovanskemu klubu naslednjo izjavo: Duhovščina gornjegrajske dekanije se iz vsega srca pridružuje vsestranskim izjavam za državopravno deklaracijo Ju-

goslovanskega kluba z dne 30. maja t. l. ter z zahvalo izraža vse svoje zaupanje vsemu Jugoslovanskemu klubu, modro in zvesto izvršujočemu oporoko nepozabnega dr. Jan. Kreka, ter bridko obžaluje žalostni razdor, povzročen po dr. Susteršiču. Pozdravlja tudi z vsem miroljubnim svetom mirovni trud in delo sv. Očeta Benedikta XV. in pa ljubljene cesarja Karla I., katera naj, tako prosimo, Gospod ohrani in krepča in osrečuje in ne da v roke njihovih sovražnikov. Gornjigrad, dne 3. decembra 1917. Sledijo podpisi vseh duhovnikov.

Za Jugoslavijo. Za jugoslovansko deklaracijo so se izjavile še naslednje slovensko-štajerske občine: trg Gornjigrad, vas Imeno, občine Cven pri Ljutomeru, Orehova vas pri Mariboru in okolica Šoštanj. Za jugoslovansko deklaracijo se je izreklo tudi slovensko delavstvo v Velenju.

Za slovenske slepce. Kdor hoče slovenskim vojnim slepcom kaj nakloniti, naj pošlje č. sestri Klari Verhunc, Odilienblindeninstitut, Gradec.

Za vojake-družinske očete. Kakor smo že svoj čas poročali, je izdal naš cesar dne 11. septembra t. l. povelje, da se vojakov, ki so očetje 6 ali več nepreskrbljenih otrok, ne sme uporabljati za vojaško službo na fronti ali v krajih, kjer bi bili izpostavljeni kakim nevarnostim. Sedaj je izšlo novo cesarjevo povelje, v katerem se določa, da se smejo v to število všteti tudi pastorki, kakor tudi posinovljeni otroci, za katere je dotični skrbel, predno je bil poklican v vojske. V to število je všteti tudi nezakonske otroke, ako živijo v družinski zvezi z vpoklicanim vojakom.

Za Tiskovni dom v Mariboru so darovali pn. gg.: Zamuda Franc, vojna pošta 431, 10 K; Grand Ivan, vojna pošta 391, 10; Oblak Ivan, kaplan, Sv. Lovrenca nad Mariborom, 80; Napast Martin 20; Mlakar Anton 20; Peršuh Jakob 20; Mustafa Miha 20; Napast Franc 30; Kranje Matevž 20; Finžgar Ivan 20, vsi od Sv. Lovrenca na Dravskem polju; Mravlja Anton, vojni kurat, 20; Vrhovec Ivan, Ljubljana, 20; Hajšek Jožef, Laporje, 25; Vajda Mat., Handl-Ormož, 1 K 80 v; Monetti Marjeta, Fala, 20; Škorja Amalija, posestnica, Sv. Lenart nad Laškim, 100; Vraz Franca, nabrano pri Kapeli, 30; Gove Jožef, Sv. Lenart nad Laškim, 1; Lorber Anton, župan, Jarenina, 100; Rožman Josip, kurat, Gradec, 20; Neimenovan iz Mihovcev 5; Neimenovan iz Mihovcev pri Cirkovcah 5; Canjko Ana, Savei, Sv. Tomaž, 6; Paj Marija, Maribor, 5; Robič Treza, Ruše, 4; Neimenovan iz Frama 6; Hostnikar Ida, Sv. Lovrenca nad Mariborom, 1; Potrč Franc, Jarenina, 2; Žagar Pavel, vojni kurat, 100; Neimenovan iz Bohove pri Hočah 30; Jošvar Jožef, Ješenci pri Račah, 3; Šijanec Franc, nadučitelj v pokojni, Sv. Andraž v Slov. gor., 10; Vnuč Franc, Botkovi-Juršinci, 10; Kapus, poročnik, 10; Priol, praporščak, 20; Jagodič, kadet-aspirant, 10, oba štab 87, vojna pošta 304; rodbina Napotnik, Tepanje, 100; Duh Roza, Celestrina, 1; Herič Anton, Ranca-Pesnica, 4; Repnik Jernej, Frajham, 2; Likavec Treza, Jarenina, 1; Cvilak Janez, Jarenina, 2; Volmajer Karel, Sv. Duh na Ostrem vrhu, 2; Bote Franc, trgovec, Rače, 4; Lorbek Julijana, Sv. Lenart v Slov. gor., 3; Čebelarški mojster, Zalec, 4; Pertlič Marija, Fram, 2; Neimenovana iz Št. Ruperta v Slov. gor., 1; Koebeč Anton, župnik, Gornja Radgona, 200; Prajndl Fran, Police št. 92, Radgona, 10; Rožman Antonija, Orehovec-Radgona, 20; Mohorjani, Sv. Kunigunda na Pohorju 39; Kocjanc Ivan, kmet, Preloge, Skale pri Velenju, 3; Neimenovana iz Leiteršberga, 2; Strnad Jožef, Rošpoh, kot božično darilo 1; Neimenovan železničar v Mariboru 2; A. Pinter, Slov. Bistrica, 200; Bernik Alojz, Žabjek-Laporje, 50; Obitelj Močnik, Cozefinci, 16; Skale Minka, Vojnik, 18; Šetinec J. Pečnak 10, Asl 4, Lipaj 2, Razni 17, vsi od Št. Lenarta v Slov. gor.; Pfeifer Marija, Celje, 5; Lipovšek Jožef, Lokave, Rimske Toplice, 1; Marija Čeh, Podvinci pri Ptuj, 10; Slovenci-prostovoljni strelci, vojna pošta 383, 40; Falež Marija, Rače, 6; Neimenovan od Sv. Barbare v Slov. gor. 12; Koroša Ivan, Vržež, 10; Štrakl M., Gornji Porčič pri Sv. Trojici v Slov. gor., 2; Dvoršak Terezija, Gornji Porčič, Sv. Trojica v Slov. gor., 2; Golčer Franc, trgovec, Čadram, 5; Slovenci prostovoljnega strelskega bataljona IV, vojna pošta 383, 40; Slemenšek Gregor, Dramlje, 4; Pušnik F., župan, Golobinjak, 10; Kline Alojz, strojni ključavničar, Weiz, 4; Skaza Jakob, Weiz, 1; Varl Ivan, Weiz, 5; Brozovic Danijel, Čevljar, Weiz, 1; Ivan Kapler, župnik, Sv. Jakob v Slov. gor., 50; Glaser Alojz, posestnik, Ruše, 20; Lešnik Andrej, Radvanje pri Mariboru, 2; v župniji Št. Vid pri Planini so darovali: Kolman Antonija, Vrh, 10, Sevšek Franc 10, Križnik Jožef, Lozenski, 10, Kovač Janez, Lastinski, 10, Šeško M. 5, Špan Jožef 5, Kranjc Gregor 5, Gubenšek Jožef 3, Belak Franc 2, Oevirk Cecilija 2, Škoberne Cecilija 2. Neimenovana 3. — Vsem darovalcem stotero: Bog plati! — Dr. Anton J e r o v š e k, ravnatelj Cirilove tiskarne.

Redna glavna skupščina Zadrzne Zveze v Ljubljani se vrši v četrtek, dne 27. decembra 1917 ob 1/2 10. uri dopoldne v Ljubljani v dvorani Rokodelskega doma, Komenskega ulica.

Nabori 18letnih. Iz Dunaja poročajo, da se bodo takoj pričetkom prihodnjega leta razpisali nabori za one mladeniče, ki so rojeni leta 1900.

Oproščeni židje. Dunajska „Reichspost“ poroča: Ogrski kralj topov Manfred Weiss, h kateremu so romali cerkveni zvonovi iz Avstrije in kateri je dosegel tako ogromne dobičke, da bo moral za leto 1918 plačati 34 milijonov davka, je pravovero žid. Skoro vsi njegovi uradniki, ki so mobilizirani, toda od vojaške službe kot „brezpogojno potrebni“ oproščeni, so židje (po številu več tisoč). Vas Csepel, koder stojijo Weissove tovarne, je morala premestiti svoj prostor drugam. V stari vasi so zgradili veličastno židovsko sinagogo.

Tri poroke na en dan. Od Spodnje Sv. Kungote se nam piše: Tri poroke so bile pri nas dne 5. novembra iz ene hiše, Korošceve. Stopili so v zakon dve sestri, cerkveni pevki, in brat, Bog daj vsem trem parom srečo povsod! Na gostiji se je nabralo za Rdeči križ 20 K.

Zavzivanje mesa o Božiču in Novem letu dovoljeno. Ministrstvo za ljudsko prehrano naznanja, da je dovoljeno zavzivanje vsakovrstnega mesa na božični dan dne 25. t. m., in na dan Novega leta, dne 1. januarja 1918. Prodaja mesa na teh dveh dnevih je pa prepovedana.

Sedmega vojnega posojila je bilo do sobote podpisane okoli 5800 milijonov K.

Kranjska, Koroška in Štajerska iz vojnega ozemlja izločene. „Wiener Zeitung“ objavlja razglas notranjega ministrstva z dne 13. decembra o izpremembi mej jugozapadnega vojnega ozemlja. Armadno vrhovno poveljstvo je odredilo, da se je iz vojnega ozemlja s 15. decembrom 1917 izločilo sodna okraja Landeck in Ried ter politični okraji Reute, Inmost, Imst, Schwaz, Kufstein, Kitzbühel, Brixen, Brunneck in Lienz na Tirolskem, nadalje v jugozapadnem vojnem ozemlju ležeči deli Solnograške in Štajerske ter Koroška in Kranjska. Vojno ozemlje tvorijo torej v bodoče: 1. Širše vojno ozemlje obsega Predarelsko; 2. ožje vojno ozemlje obsega Tirolsko, izvemški zgoraj navedne okraje, Istro, Goriško-Gračišansko in mesto Trst z okolico. Za potovanje na Kranjsko, Koroško in Štajersko torej ni treba več potnega lista, ne drugega potnega dovoljenja.

Bankovcev že kroži v prometu v naši monarhiji 17 milijard. To je pravecata papirnata povodenj, ki preplavlja našo državo ter razdeja vrednost in nakupovalno moč denarja. Čim več bankovcev, tem manj so vredni, tem dražje je vse blago in sploh vse, kar se kupuje. Zlasti takšno blago, ki ga je prav malo, je doseglo praviljično visoke cene. V državnem zboru se je večkrat opozarjalo na ta nedostatek in vlada se je posvarila, naj ne povzroči izdajo novih bankovcev s tem, da najme posojilo pri avstro-ogrski banki. Takih posojil je bilo v letih 1915 in 1916 šest, leta 1917 pa štiri. Zadnje 4 mesece so bile izdane 4 milijarde bankovcev, torej izda avstro-ogrška banka vsak dan povprečno za 33 milijonov novih bankovcev. Zoper tako početje je poslanska zbornica dvignila svoj glas ter je dne 28. novembra sprejela sklep, ki poziva vlado, naj ne najme novih posojil pri avstro-ogrski banki. In ravno isti dan je avstrijski finančni minister obvestil kontrolno komisijo za državne dolge, da je pri avstro-ogrski banki najel novo posojilo v znesku 954 milijonov K. Ogrski državni polovici pa je banka zopet posodila 546 milijonov K v obliki novih bankovcev. Torej skupno 1½ milijarde novih bankovcev. Kam bo takšne papirnate gospodarstvo peljalo, ni treba natančneje povedati.

Današnja številka „Slov. Gosp.“ ima kot zadnja pred prazniki prilogo, ki prinaša zgodovino katol. tiskovnega društva v Mariboru.

Gospodarske novice.

Usnje za kmete. Zaloge usnja pri usnjarijih se dosedaj odkazujejo od skupine za nabavo usnja (Lieferbeschaffungsgruppe, Wien, I., Hegelgasse 11), potom trgovskih zbornic (na Štajerskem potom obrtno-pospeševalnega urada) le obrtnikom, posebno v mestih; to pa le ono usnje, katero ne zasežejo prevzemne komisije za vojaški erar. Na tak način kmet sploh ne more priti do usnja. Poslanec Benkovič in tovariši so tedaj stavili predlog in interpellirali trgovskega ministra, da se ima poljedelcem naravnost prepustiti vsaj one kože doma zaklane živine, katere dajo sami ustrojiti. — Prošnje v teh zadevah, dokler ni ustrezno tej zahtevi kmetovalcev, je naslovljeni na gori navedeno centralo na Dunaju, ali pa na obrtno-pospeševalni urad v Gradcu.

Ravnalne cene za kislno repo. Urad za presojo primernih cep v Mariboru je določil, da veljajo nasledje za kislno repo naslednje primerne cene: V trgovini na debelo na železniški postaji 70 v 1 kg, v podrobni trgovini do 5 kg 90 v.

Ljudska sodba o novem vinskem davku. Kmet invalid iz ormoškega okraja nam piše: Povsod, kamor človek pride, se govori o novem vinskem davku. Vinogradniki tarnajo in vzdihujejo: Kaj bo? Kaj bo, če bo nameravani vinski davek res upeljan? Finančni minister niti pojma nima, kakšne posledice bi

povzročila omenjena odredba. Vinogradniki bodo zamarili, ali bolje rečeno opustili svoje gorice. In kako tudi ne, saj bi se delo več ne izplačalo. Da je z goricami silno dosti mučnega in naporega dela in ogromnih stroškov, to zna samo tisti, ki oskrbuje vinograd. Zdaj, ko ima vino malo več veljave, so nam oblasti takoj določile najvišje cene. Ti kmet-vinogradnik pa samo delaj in se muči, povrh pa še plačaj ogromni vinski davek. Posledice bodo, da bodo vinogradi opuščeni, razprtije med finančarji in vinogradniki pa prav pogoste. Naše gg. poslance prosimo, da postavijo vse svoje sile, da preprečijo nameravani krivičen davek. — Opomba uredništva: Slovenski poslanci so storili vse, da varujejo pravice naših vinogradnikov.

Promet s sadjcem in sadnim kisom. Prehranjevalni minister Höfer je naznanil poslancu dr. A. Korošcu, da z ozirom na dopis poslancev Rožkarja, Pišeka, dr. Benkoviča, Brenčiča in dr. Verstovška z dne 24. oktobra t. l. glede nameravane ureditve prometa s sadjcem in jesihom, vlada ne namerava ustanoviti nakupovalnice za te predmete. Promet s sadjcem in sadnim kisom naj ostane v deželi tudi v bodoče prost in bo omejen samo v toliko, da se bo za sadjeve in jesih nastavilo najvišje cene in da bo za prevoz treba prevoznega dovoljenja. Za preskrbo posebnih podjetij in zavodov, kakor so n. pr. vojaški, sanitetni in dobrodelni zavodi, gostilne, vojne kuhinje itd., se namerava namestnija glede sadjeve in jesih poslužiti pravice zasege teh predmetov. S pomočjo popisovanja pridelkov te vrste hoče vlada dobiti pregled, koliko sadjeve in jesih se bo dale zaseči za javne potrebe.

Karte za obnavo. Odredba trgovskega ministrstva, objavljena 15. decembra, upeljuje karte za obutel. Brez teh kart se ne bo dobilo ne nove in ne stare obuteli. Bodo pač vsaj karte, če tudi čevljev ne bo.

Razne novice.

Za 3600 K sukanca pozabil v železniškem vozu. Pred nekaterimi dnevi je nek trgovec iz Slovenskih goric nakupil v Gradcu večjo množino sukanca (evirna). Ko je v Mariboru izstopil, je pozabil vzeti zavoj s sukancom seboj. Šele pozneje se je spomnil, da nima sukanca. Brzjavili so sicer za vlakom, a sukanca ni bilo več v železniškem vozu. Trgovec ima škode 3600 K.

Deset vagonov krompirja zmrznilo. V Gradcu je prejšnji teden prišlo iz Nemčije 15 vagonov krompirja. Deset vagonov krompirja je bilo popolnoma zmrznjenih; gomolji so bili trdi kot orehi. Cele 3 tene je krompir bil na prevozu iz Nemčije v Avstrijo in sicer na črti Kufstein—Wörgl—Bischofshofen. Tudi druga mesta so dobila po cele vagone zmrznjenega krompirja. Tako se v Avstriji skrbi za preskrbo z živili.

Rumunski pregovori. Najprej je treba misliti na svoje sorodnike, je dejal eigan, ko je postal sultan; nato je dal obesiti svoje brate. — Kdor nima dolgov, je bogat. — Voda niti čevljev ne koristi. — Kogar je pičila kača, ta beži celo pred martinčkom. Nihče ne meče kamenja v drevo brez sadu. — Stari ljudje imajo svoj okus, le gristi ne morejo.

Dopisi.

Maribor. V nedeljo, dne 23. decembra ob 3. uri popoldne se vrši v Gambrinovi dvorani v Mariboru v prid ubogim begunskim otrokom božičnica z zanimivim sporedom, kot godbo, govori, petjem, otroško tombolo itd. V imenu revnih begunskih otrok vabimo k obilni vdeležbi!

Sv. Peter niže Maribora. Za Dijaško kuhinjo v Mariboru je poslala gđc. Mimika Ornik 80 K, ki so jih darovali gostje na svatbi J. Purgaja in Berte Plečko. Od te svote je darovala gđc. Franica Lorber sama 30 K. Gartner Franc, župnik, Planina, 10 K. Bog plati!

Sv. Martin pod Vurbekom. Umrl je dne 8. dec. Frederik Klampfer. Poklican je bil ob mobilizaciji k črnovojniškim delavcem, kjer si je nakopal bolezen, ki mu je izkopala prerani grob. Bil je v najlepši dobi, star 32 let, priden in povsod priljubljen vrl mladenič. P. v m.!

Hoče. Miekarna v Hočah prosi svoje člane, da prejkoprej, najpozneje pa do 1. februarja 1918 plačajo svoje deleže. Načelstvo.

Hoče. Naša Marijina družba je darovala 40 K za vojaško bolnišnico. Pri kmetski hranilnici in posojilnici so podpisali 32.900 K 7. vojnega posojila. Hočki šolarji priredijo na Božič po večernicah v šoli božično predstavo v prid ubogim šolarjem. Pridite!

Jarenina. Dne 12. junija je na severnem bojišču padel junaške smrti za domovino stotnik 47. pešpolka, naš rojak g. Ferdo Ornik. Padli junak je bil zaveden narodnjak, ki tudi kot c. kr. častnik ni pozabil svojega slovenskega jezika. Narednik njegove stotnije, g. Henrik Vollmaier iz Selnice ob Dravi, ki je bil priča Ornikove smrti, je opisal dne 14. junija 1915 v posebnem podlistku „Straže“, kako je padel stotnik Ornik. Med drugim piše tudi, kako je Ornik vsako povelje višje inštanca, katero je pred stotnijo

čital, vsakokrat tudi v slovenskem jeziku raztolmačil, da so bili tudi Slovenci o vsem poučeni. Gospod Vollmaier opisuje, kako lep pogreb je imel stotnik Ornik dne 13. junija 1915, t. j. na god sv. Antona Padovanskega. Bilo je v neki gališki vasi. Zjutraj ob 8. uri so nesli pionirji rakev na pokopališče. Prišlo je tudi okoli 30 deklet, ki so pletla vence. Kmetje so prinesli bandera iz cerkve. Ljudstva je bilo toliko, kot ob kaki Telovi procesiji. Med potom je ljudstvo glasno molilo in odpevalo. Rakev sozanesli v cerkev. V cerkvi so vsi pogrebei dobili goreče sveče. Molilo se je pol ure. Iz cerkve smo šli na pokopališče. Ko se je rakev spustila v grob, je vse na glas jokalo. Duhovnik je opravil pogrebne molitve. Po bližnjih gričih pa so grmeli naši in ruski topovi. Pionirji so nato zagrebli grob. Nadporočnik je molil nekaj očenašev in vse je molilo za njim. Tudi častniki so imeli solzne oči. Po pogrebu smo šli k sveti maši. Tako se je vršil pogreb g. stotnika Ornika v tujini, na bojišču. Pred kratkim pa so dali sorodniki telesne ostanke rajnega izkopati in prepeljati v domovino. V petek, dne 14. t. m., se je vršilo v jaremski cerkvi žalno cerkveno opravilo. Pogreba pa še ta dan ni bilo, ker se je vlak zakasnel. Vlč. g. dekan je govoril v cerkvi pokojniku ganljivo slovo. Pogreb se je vršil v soboto, dne 15. t. m. Ko je dopel voz s krsto pokojnikovo, ga je sprejelo zbrano občinstvo pred domačo šolo. Došlo vojaško odposlanstvo je nekdanjemu poveljniku napravilo špalir. Po končanih obredih mu je zapel domači pevski zbor ganljivo slovo. Ob grobu sta se po končanem mrtvaškem opravilu poslovila od pokojnika vlč. g. dekan in g. naučitelj. Ganljiv je bil ta pogreb, pogreb slavnega jaremskega slovenskega junaka stotnika Ornika. Bodi mu domača slovenska zemljica lahka!

St. Ilj v Slov. gor. Na Štefanovo priredi naše Bralno društvo veliko božičnico v dobrodolne namene. Predstava, petje, deklamacije in na koncu licitacija božičnega drevesca. Vabimo domačine in sosede!

Lučane. Graški „Volksblatt“ piše, da se je pritoževal „Slov. Gospodar“ brez vzroka o krivicah nasproti Slovincem v Lučanah. Dopisnik se naj spomni, kakšne so bile še pred ne tako davnim časom n. pr. pridige, kakšni napisi v polovici trga. In danes? Razen par pridig vse nemško v cerkvi in v šoli! In če dopisnik želi, se bo gotovo našel kdo, ki mu našteje še več žalostnih resnic. Polovica jare je slovenska, nič več in nič manj. A nikogar ni bilo, ki bi bil ljudem mogel in smel povedati, kdo so in kakšne pravice jim gredo. Tudi mi ne želimo prepira, hočemo pa svoje pravice na svoji zemlji. In če smo dozdaj spali, odzdam ne bomo več!

Bunčani. Dne 4. decembra je umrla tukaj občepoštovana kmetica Marija Lubi. Blagi rajnici svetila večna luč!

Fram. Zborovanje našega Izobraževalnega društva se je sijajno obneslo. Udeležba je bila zelo lepa. Govoru zastopnika S. K. S. Z. smo sledili z napeto pozornostjo. K društvu se je prijavilo lepo število novih udov. Za Tiskovni dom so darovali zborovalci več sto kron, med temi dva uda po 100 in 150 K. Slava vrlim, zavečnim, narodnim Framčanom!

Ptuj. Ptujski okrajni zastop je v nedeljo, dne 9. t. m., povabil župane v Ptuj v uradno pisarno. Povabilo je bilo dvojezično, drugače pošilja okrajni zastop le nemške dopise. Nihče ni vedel, za kaj se bo šlo. Seja se začne. Urednik „Stajerca“ Linhart predlaga Orniku kot načelniku okrajnega zastopa zaupnico. Zaupnica se je sprejela. Nato predlaga g. Linhart protizjavo županov proti deklaraciji Jugoslovanskega kluba z dne 30. maja 1917. Govoril je, da se dežele ne smejo trgati, da politika zdaj mora mirovati, zato se naj župani izjavijo proti deklaraciji Jugoslovanskega kluba. Župani, kateri niso hoteli podpisati, so nato odšli. Večina pa je podpisala, ker so se bali sitnosti od strani okrajnega zastopa. Tako se pri nas uradno pritiska na župane, da se izsilijo protizjave proti deklaraciji Jugoslovanskega kluba. Od „Stajerca“ naš narod še nikdar ni kaj dobrega prejel. Zato je tudi vse to v narodnem oziru zelo škodljivo, za kar je Linhart naše župane nagovoril. Županom, kateri so podpisali Linhartovo protizjavo, pa sedaj svetujemo, da skličejo občinske odbornike ter v seji sklenejo izjavo za deklaracijo Jugoslovanskega kluba z dne 30. maja t. l. Ne udajmo se tujevi peti, na svoji zemlji bodimo sami svoji gospodarji!

Sv. Lovrenc na Dravskem polju. Minoli teden nas je presenetila vest iz Maribora, da nas morajo zapustiti naš č. g. kaplan Alojzij Sagaj, kateri so neumorno delovali v naši župniji blizu osem let. V težkem vojnem času so se veliko trudili, da ljudem pomagajo z nasvetom, pismom in dejanjem. Hudi udarci je zašel našo Posojilnico, Strojno zadrugo, Miekarno, Kmetijsko podružnico, Bralno društvo i. t. d., kajti vse je bilo na njihovi skrbi. Niso bili načelnik samo na papirju, ampak vse so sami vzorno vodili. Kako so bili priljubljeni, se je pokazalo zadnje soboto ob slovesu. Bog bodi plačnik za vse dobro, kar so nam storili!

Gomilsko. Ne zamerite mi g. urednik, ker Vam poročam iz našega kraja vedno le žalostne novice. Pa je že tako. Živimo pač v hudih časih, ki zahtevajo od nas toliko težkih žrtev na bojnem polju, pa tudi v zaledju. Na bojnem polju padajo naši

najboljši možje in mladeniči, doma pa mlade žene in mladenke vsled žalosti, skrbi in napora. Dne 4. decembra smo pokopali 33 letno vrl mladenko Antonijo Rancigaj, sestro teharskega gosp. kaplana Ivana Rancigaj. Bila je blaga slovenska deklica, ki je vedno z vneto sodelovala pri naših izobraževalnih prireditvah. Ob novem letu smo pokopali njenega očeta Rancigaj Jožefa, ostala je sama z bolešno materjo oskrbovala obširno posestvo. Pri tem si je nakopala zavratno bolezen — jetiko, ki jo je tako kmalu položila v hladni grob. Bog daj kmalu zaželjeni mir, da se vrne domov sin Anton, ki je že 3 leta v ruskem vjetništvu, da odzame težko butaro iz ram matere, ki je sedaj sama doma. Dne 9. decembra smo spremili k zadnjemu počitku mlado 33 letno ženo Marijo Levce, posestnikovo ženo v Št. Rupertu. Tudi njen mož je bil po zavzetju Premysla odpeljali v rusko vjetništvo. Pridna žena je skupno s svojo materjo in sestro vrl vodila gospodarstvo in pri tem lepo krščansko vzgajala svoje tri otročičke. Pa tudi njene moči so bile preslabe, poterala jo je srašna morilka — jetika.

Čadram. Kat. politično narodno društvo „Sloga“ bo imelo v nedeljo po Božiču po litanijah svoj občni zbor z letnim poročilom, volitve novega odbora in naročilom potrebnih častnikov. Tudi neudje se vabijo, da pristopijo. Odbor.

Najnovejša poročila.

Najnovejše avstrijsko uradno poročilo.

Dunaj, 19. decembra.

Italijansko bojišče.

Vzhodno od Brente so čete c. in kr. 4. armadne divizije in c. in kr. pešpolk št. 7 pod uspešnim sodelovanjem artilerije kljub neugodnemu vremenu naskočile sovražne postojanke pri Ost. di Lipre, kakor tudi goro Monte Asolone in so pri odbujanju sovražnih protinapadov še razširile uspeh na Monte Asolone. Vjeli smo 48 častnikov in čez 2000 mož. Vzhodno od gore Monte Solarolo so nemške čete znova zavrnile sovražne napade.

Pogajanja v Petrogradu.

Z Rusijo se je dosegel sporazum radi izmenjave obojestranskih civilnih vjetnikov in invalidnih vojnih vjetnikov, ki še ostanejo naprej v vjetništvu, in radi zopetne poštno in trgovske zveze med nami in Rusijo. Včeraj, dne 19. decembra so se podali zastopniki naše vlade v Petrograd, da se glede teh vprašanj določijo vse podrobnosti.

Trgovina z Rusijo.

Bolgarske in turške trgovske ladje so že te dni pričele iz Rusije dovažati moko in žito na Bolgarsko in v Turčijo. Istotako se je že v Voliniji in v Kovelu razvila trgovina med Rusi, Avstrijci in Nemci. Večje število nemških trgovcev pa je odpotovalo v Petrograd, da stopi v trgovsko zvezo z ruskimi trgovci.

Listnica uredništva.

Z. Malamedelja: Rekvizijske komisije nimajo pravice rekvirirati suhega sadja, ampak samo popisovati zaloge žita, fižola, krompirja in repe. — Vojakom v fronti in v zaledju: Dobili smo za Božič toliko pozdravov od naših vrlh slovenskih junakov, da bi samo s takimi pozdravi lahko napolnili dva „Gospodarja.“ Vsem vračamo iskrene pozdrave. Srečen Božič! — St. Ilj v Slov. gor.: Takih reči ne smemo priobčevati. — J. S., Štras: Živina bo gotovo imela tudi po vojski dobre cene, ker je bo zelo primanjkovalo. Vaša bojazen je neopravičena. — Krapje: Pritožite se na pošti. Od nas se list redno odpošilja.

Križev pot za vojni čas je ravnokar izšel v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru. Vsebinska je mila, res v srce segajoča, nanašajoča se na razne razmere, ki so nastale vsled vojske ter silno tolažiljiva za trpeče domače vojskujočih se vojakov. Pridejane so molitve za mir, kakor tudi prošnje za žive in pobožnost za duše rajnih naših vojakov. Knjižica stane s poštnino vred 30 vinarjev in se naroča v tiskarni sv. Cirila v Mariboru. Jo jako priporočamo!

Loterijske številke:

Trat, dne 22. decembra 1917. 13 88 25 16 77
Dunaj, dne 15. decembra 1917. 8 58 19 87 75

MALA NAZNANILA.

Ena beseda stane 5 vinarjev, petintrista 18 vin. Mrtvaška oznanila in
skavale vsaka petintrista 24 v, Isjavo in Poslano 36 vinarjev. Za več-
kratno objavo znaten popust. Inzerati se sprejemajo le proti predpla-
tilu. Zadaži čas za sprejemanje inzeratov zorsk opoldne.

PRODAM

zavoljo preselitve vse svoje
sobno pohištvo. Al. Pečenik,
Novavas pri Mariboru, Rad-
vanska cesta šte. 28.

V veliki kuhinji

se sprejmejo pri hranil in dobri
plači s 1. januarjem 1918. E. a.
izvestna kuharica, ena druga ku-
harica, ena blagajničarka, tudi
začetnica, ena kuhinjska dekla,
dve učenci in en mlad fant sa
lahka dela. Naslov pod „Kuhinja
v Mariboru št. 1483“ na uprav-
ništvu Slov. Gosp.

Izvežban majer,

ki je s svojimi delavskimi mešni
spreten v živinoreji, sadjarstvu in
vinarstvu, evant, s 2. velikimi
otrokoma, se sprejme pri oskrbi
in preti sperazumu pri Egaški
Slatici. Ponudbe gospej Pister,
Wa'tendorf pri Gradcu, Haller-
schlossg. 6 (49 Klenr.)

Kupim ali vzamem v najem hišo,
kjer je gostilna zraven in nekaj
posestva da se lahko reši nekaj
svinj. Na deželi, ob veliki cesti
ako je mogoče, kje pri župnišču
v kaki vasi na Spodnjem Štajer-
skem. Ponudbe sprejema iz pri-
jaznosti Alejzija Orel, Laški trg.

Posestve s približno 30-40 orali,
od tega 5 orali vinograda, 20 ora-
lov travnikov I. vrste, njiv in pri-
meren gozd, z živino se kapi.
Zahteva se dobro stanje poslopij,
blizu železnice. Solitane a ne
pretirane cene se naj pošljejo na
upravnništvo tega lista pod „A. J.
št. 1084“ na upravnništvo „Slov.
Gosp.“

Žreblca

6 mescev stara, brez pogrešta se
proda pri Jeršfu Lipovnik v Te-
čovi 4v. Peter pri Mariboru 1030

Zamesjam sladkor, frank, dobro
vojne kavo in vrgalico za surovo
maslo in jajea. Škof Lize, Lutet-
gasse 4, Maribor. 1080

Dolga zimska suknja za velikega
moškega se zamenja na 10 kg
špeha ali masti. Naslov pove
upravnništvo lista pod „Suknja št.
1.80“.

Proda se v Brezicah hiša št. 82.
in k tej pripadajoča pravica na
prostovoljni dražbi dne 6. pro-
sina 1918 ob 8 uri popoldne.
Kupci se vlijabno vabijo. J. Zalo-
kar.

Majerja sprejme pod ugodnimi
pog. ji J. Kraft pri Sv. Jurju ob
Sca. niel. 107

Iščim službe kot ostrbnik eko-
nomije. Nastop 1. januarja. Hole,
Milinska ul. 29. Maribor. 10-8

Sprejme se ena pridna

dekla

takoj v službo na deželo. Kam?
se vrnata Garte-g. št. 8, vrata 2,
pritlije, Maribor. 1089

Služba organista in mežnarja se
odda s 1. febr. 1918. Župnijski
grad Sv. Jakoba v Galiciji pošta
Zalec, št. j. 1096

Repo in jakolka kupuje tvrda
M. Berdajs v Mariboru. 1095

Kuharico išče velika trgovska hiša
v starem tgu na Spodnjem
Štajerskem Razumeti mora tudi
delo na vrtu. Naslov pri uvedni-
štvu pod „Kobaries št. 1095“.

Mizarski učencu se takoj sprejme
pri celovni oskrbi: Rudolf Seizer,
Göbe-tr št. 19. Maribor. 1031

Dobro hranjen gramofon s 18 slo-
venskimi in nemškimi ploščami
se zamenja za 10 kg špeha. M-
aribor, Eisenstrasse 1. I. nader.
degen. 10-2

Kupim kostanjev,
hrastov in jelšev
les,

od 10 cm debelosti naprej. Ponu-
dbe se naj pošljejo z navedbo
cena in določitve časa kdaj se
odda in koitko. Pačič takoj
Josip Začal, trgovec, št. Jer-
nje pri Konjcah. 1078

Armadne ure zapestnice

natančno rekonstrirane in popravnice

Nikel ali jeklo K 25-30, 30-35,
35-40; z radium svetlobno plo-
ščo K 80-90, 90-100; ure
z vlačno zapestnico K 50-60,
60-70; 4 kar. zlate ure z vlač-
no zapestnico K 180-160-180.
Sletno pismo jamstvo. Po-
šilja se po povzetju. Zamenjava
dovoljena, ali pa denar nazaj.

Prva tovarna ur
Ivan Konrad,

c. in kr. dvorni dobavitelj
v MOSTU št. 1461 (Brnx),
Češko.
Glavni cenik zastoj in poš-
tino prosto.

Zanesljiv vničar, priden, pošten,
se išče za takoj ali čimprej. Stal-
se plače 400 K poleg mleka 2.
krav, korist od zelenjadnega vrta,
in njiv. Za delo se plača dobine
90 v v poletju in 170 v pozimi.
Zahteva se 5 delavskih moči. Ponu-
dube na: R. Ogriseg, Maribor,
Laugergasse 17. 1057

KOŽE

lisic, zajcev, dihurjev, kunic, srn
i. t. d. kupuje po najboljših cenah
T. Braun, Maribor, Koroška ul.
št. 18. 1058

Krejaški pomočnik se sprejme pri
celi postrežbi. Eje. pove upravn.
„Slov. Gosp št. 1051“

Mila in žaga na prodaj na moči
stajal vozi. Vse v prav domem
staau. V milau je štiri pare ka-
mejeja. Dosti mletja in žaganja.
Zraven sta dve lepi njive in trav-
nik, lep sadonovnik in brajde.
Predem zaradi smrti moža. Ma-
rija Štante, mlinarica, Podpečina,
p. Sv. Duh—Loče pri Poljčanah.
Kder hoče za ceno izvedeti se
lahko sam do mene pripelja. Cene
bo niska. Posestvo leži zraven
železnike postaje Sp. Laže. 10. 10

Tropinovec,
slivovko,
vinsko žganje,
viastri kamen,
čebelni vosek,
strd,
jakolka

plača najbolje Jos. Šerec,
trgovec, Maribor Tegethoffova
ulica 67. 108-8

Vila v Mariboru,

7 let davka prosta, z 8 sobami 4
kuhinjami, 4 kleti lepim vrtom,
se obrestuje z 6 1/2 % se takoj
proda za 55.000 in 2 njičvi
kot stavbišče za 10.000 K. Več v
upravništvu Slov. Gosp pod „Vila
št. 101“.

Iščem učenca iz poštene rodbine,
ki se hote učiti krojaštva. Zglaši-
te pri Gregorju Stamel, krogč,
Vrnsko pri Celju. 1074

Zabij za v. jao poštno pošiljate
se dobijo na veliko in drobno pri
Obrtni misarski zadrugi v Mar-
iboru, Grajski trg št. 3. 1069

Želim in prosim

gospode in dame, da mi naz-
anijo imena gospodov ugocev, ki
bi prodajali konzume bisgo. Do
pis: na tovarno Hugi Pollák,
Kralj Vinogrady Jungmannova ul.
št. 33 Praga Nove urbu zboži
1037

S „K. kos“ barvo

si lahko vsakdo pre-arva obleko,
svilo, lister ali drugo bago. To
je dos. daj najporočljivo pri-
poznata barva. Zavejok 1/4 kg
K 6.— A. Postřin, Gradec, Un-
gergasse 9, I. nadstr. na 1. 1032

Kožnati podplati

sestavljani iz kož, montirani, na-
premočljivi, v vsaki velikosti po
kozcu K 7-10 A. Postřin, Gradec,
Ungerg. 9, I. nadstr. na levo. 1061

Stare oape in čunje kupuje vsako
množino po najboljših cenah Jan-
ko Artman, št. Jurij ob južni
žel. 1019

Posestvo že mogoče s lepim gos-
dom kupi Marija Obrar, Maribor,
Fischergasse 9. 855

Gospo

ki so dobro upeljane v industri-
alnih krogih, pri špeditorjih, le-
karnarjih, drogistih, radnikih, pol-
jedelskih zadrugah in veleposes-
tvih, dobe koristno zastopstvo
v kemični tovarni Hugi Pollák,
Krl. Vinogrady, Jungmannova ulica
št. 33. 746

Vsok vrst

lesa za karjavo
tudi na štoru takoj kupi
K. Wesiak, Maribor,
Tegethoffova ulica šte. 19. 494

„Peva oči slavec“.

Knjiga pod naslovom „Pevajči
slavec“ s tridesetimi krasnimi no-
vimi narodnimi pesmi. Pošljem jo
vsakomu, kdor mi pošlje za K 1 70
novih neobrabljenih poštih znamk
ali pa denar po poštni nakaznici.
Na dopisnice in sploh na brez-
plačna naročila se pa ne morem
otirati! Naročila se pri MAT.
BELEC pri Sv. Bolfanku v Slov-
goricah via Ptuj staj. 376

V Malih dolah se takoj proda
lepa hiša, s dvodelno šupo, v
solčni legi, zelo lep razgled, s 2
1/2 orala vinograda, 1 oral lepega
gorada, 2 mala travnika, nad hišo
2 veliki njivi in 2 travnika. Male
dole p. Vojnik pri Celju Vgraja
se pri gospej Nasko, Celje, Go-
spoka ul. 24., I. nadst. 1014

„URAX-
žebliji za čevlje“

Patent glavice „Mans“, s tri-
kotno ostrino.

Pošilja se vsako množino po
pošti proti povzetju

Velikost št. 2, 1 zavoje po
1000 komadov K 5 85

Velikost št. 3, 1 zavoje po
1000 komadov K 7 85.

Od 15. novembra naprej se gornje
cene radi povzraja cen blagu
z-ritajo za 10 %.

Industrie n Versandwerke
„URAX“ Gradec, Sirauchergasse
št. 15. (Klenr. 47.)

Na prodaj nove zidane eno in
dvo nadstropne hiše v mestu,
davka in občinskih doklad proste,
s velikimi in mehjnimi stanovanji
proti solncu obravnena, se prodajo
pod lahkiimi pogoji. Vpraša se pri
Jožetu Nekrop v Mariboru Mesart-
strasse št. 29. 484

Konjak

distiliran iz vina lastnega pridel-
ka. Pri oslabelosti od starosti in
železnih težkočah je iz vina des-
tilliran star konjak že stoletja
znano preiskušeno okrepčilo. 12
let starega v 4 pollitrikih stekla-
nicah pošljem franco za 60 K;
mlajšega 3 letnega, čudovito bole-
čine tolažeče vdgarvalno sredstvo
soper trganje v udih, 4 pollitrske
steklenice 48 K. Vino od 56 litrov
naprej. Beli rizing in rdeči bur-
guncio per liter K 4 60.

Benedikt Hertli,
veleposesnik, grad Göß pri Ka-
njak. Štajersko.

Gospodje

ki so dobro upeljani v industri-
alnih krogih, pri špeditorjih, le-
karnarjih, drogistih, radnikih, pol-
jedelskih zadrugah in veleposes-
tvih, dobe koristno zastopstvo
v kemični tovarni Hugi Pollák,
Krl. Vinogrady, Jungmannova ulica
št. 33. 746

Kupim
večje posestvo

z dobrimi travniki in gos-
dovi na Južar. Štajerskem
(nasrajše v Sav. dolini) in
povsod pouduje s podrobn-
nim opisem. Naslov pove
upravnštvo „Slov. Gospo
darja.“ 1062

Pozor!

Frans Drobnig lesni trgovec v
Laškem tgu kupi vsako množino
bukovih obogov (švelarjev) ter
plača iste po 7-50 komad. Kupim
pa tudi okrogel bukov les. 76-

Bahe jedilne gobe, kumno, vinski
kamen, mešano moko; spleh vse
deželne pridelke kupuje v vsaki
množini po najboljših cenah Jan-
ko Artman, št. Jurij ob južni
žel. 1018

Automatična mišnica

se prodaja: K 6 20
na mih 4 K 30 v
7 dni moči se na
lovi po 40 mih

Nobeno vreme ne spilva in se sam-
uređijo. Lovilnica za kuhinjske
čevke „Rapid“ polovi na tisoč-
šestletni eni noči, K 5 70. Lovil-
nica „Nova“ K 2 80 kom. Povsod
najboljši aspekl. Mnogo pohvalnih
ptem. Se pošilja proti povzetju.
Poština 80 vin. Esapostiljalca
Tietner, Dunaj III./72. Neuhing
gasse št. 28 (1. Laseh)

JURIJ JUTERSCHNIG

obnovi stitar ter plačava
v MARIBORU
Brandlgasse št. 5
se pripravljajo slavizna občinstva
da mi poveri vsa dala moje stro-
ke. Inverzijem jih v vseh slohij
alikara soba, trgovine, divorane
kavale led na otokri cest 1069

Prava dobrota za človeštvo je

Weberjev patent-podplat „Ideal“.

Se vpegne kot usnje,
Brez šuma kot usnje,
Nepremočljiv kot usnje,
Trpežen kot usnje.

Pri številnih vojaških poveljstvih, obrtih, konzum-
nih društvih i. t. d. v Avstro Ogrski v rabi.

Cena za nabijanje podplatov:

Moški in ženski čevlji 1 par K 7 —,
čevlji za dekleta in fante „ „ „ 6 50,
otročji čevlji „ „ „ 5 50.

Obnovljenje pete:

iz trdega usnja za ženske in moške čevlje K 4 —,
„ „ „ fante in dekleta K 3 —,
„ „ „ otročje čevlje K 2 —.

Druga popravila

po kakovosti čevljev 1, 2 in 3 K od para.

Edina delavnica: GRADEC, Sackstr. 3.

Prevzemno mesto v Gradcu, Sackstr. 3.

Prevzemno mesto na deželi: Ernest Sark, Lju-
bljana; E. Hauck, Opatija 166. Ustanovila se še
bodo druga prevzemna mesta v Gradcu, kakor
tu i v provinci na Štajerskem. Občinstvo se vabi,
da si ogleda našo obrt, Gradec, Sackstr. 3. Tam se
dobijo tudi še drugi pogoji. (48 Klenr.)

Ivan Hajny

zaloga in zastopstvo poljetelskih strojev
Maribor ob Dr. Kokošinekova ul. 32,

priloroča cenjenim posestnikom raznovrstne stroje
posebno v telne, mlatinice slamoraznice, reporez-
nice, sadne mlino, stiskalnice, sezalke, sejalne in
kosilne stroje, močno pocinjene brzoparilnike, kotle
za žganje žgati in zboljšane drobilne mlino s ka-
terimi se lahko doseže vsakovrstna moka.

K takojšnjemu nakupu se toplo priloroča, ker se
bodo stroji radi pomanjkanja surovin vedno težje
dobil in bodo cene vedno višje. Solidna postrežba.
Na dopise se točno odgovarja.

Na dopise se točno odgovarja.

MUZEJ

Slov. zgodovinskega društva,
Maribor, Koroška cesta 10.
Darujte zanj vse zgodovinsko važne
predmete, osobito vojne spemine

ZAHVALA.

Za ljubeznjive dokaze iskrenega so-
čutja, iskazanega nama za časa boleznai
in ob smrti najine nepozabne hčerke
MILICE,

ki je dne 13. t. m. po kratki, mučni
bolezni v Gospodu zaspala, izrekamo
č. g. župniku, sl. učitelju, učencem
in vsem drugim dobrim osebam, ki so
blagopokojno spremljali na njeni zadnji
poti, našo napriscnejšo zahvalo.

Pocetinci pri Mali Nedelji,
dne 15. decembra 1917. 1100

Zinjoči starši: Matjaš in Alojzija Kranjc.

Zahvala.

Za vse blage dokaze tolažilnega
sočutja, ki so nam bili izraženi ob ne-
nadomestni izgubi naše iskrenoljubljene,
nepozabne in predobre soproge oziro-
ma nad vse skrbne mamice

Elizabete Jelen,
posestnice in županje

se vsem sočustvajočim presrčno zahva-
ljujemo. Najtopljeje se zahtvaljujemo
častičima gospodoma župnikoma Jos.
Atenederju in Ivanu Jodl-nu, slavne-
mu učiteljstvu, gospodoma zastopniko-
ma tvrčke Kurka & Wildi, dalje gos-
podom pevceva za ganljive žalostinke,
vsem darovalcem prekrasnih vencev
ter sploh vsem, ki so spremili nepo-
zabno nam blagopokojno k večnemu
počitku.

Polzela Založe v Sav. dolini,
dne 9. decembra 1917.

Goboko žalujča rodbina
Jelen.

Zavarovanje na vojno posojilo.

Do K 5000.— brez zdravniške preiskave!

Brez povška za vojake na bojnem polju!

Za nabavo

K 1000.— VII. vojnega posojila

se plača

	letno	poluletno	četrtletno	mesečno
v 12 letih	63.—	32.10	16.30	5.55
„ 15 „	48.—	24.40	12.40	4.25
„ 20 „	35.—	17.35	9.10	3.10

Za primer smrti se izplača dedičem takej polno vojno posojilo. Nezapačnost hranilnih vlog. Police se morejo odkupiti ali obremeniti, od prvega hipa naprej.

Kdor sklene n. pr. zavarovanje za K 1000.— na 12 let, pa ustavi plačevanje premij po preteku prvega leta, se mu izplača — ne gledé na morebitne male razlike — K 59.46, če tudi je bil zavarovan celo leto. Zavarovanje ga je stalo torej le K 3.54.

Pojasnila dajejo in predloge sprejemajo deželna poslovalnica c. kr. avstr. voj. zaklada za vdove in sirote, zavarovalni oddelek, Ljubljana, Franc Jožefovo nabrežje šte. 1, okrajne poslovalnice in njih pooblaščenci.

Najnižje premije! Polni obrestni prebitki v prid zavarovancem!

zahtevajte pojasnila o naših ostriških zavarovanjih!

Ocetna kislina

je došla. Dobi se v malih množinah pri Mag. Ph. Karl Wolf, drožerija, Maribor, Gosposka ulica št. 17.

Prošnja Slovencev v Nemčiji.

Slovenci v Gladbecku v Nemčiji prisrčno prosijo veleč. duhovništvo in druge dobrosrčne rojake v domovini, ki imajo na razpolago kaj knjig, da nam blagovolijo za povečanje naše majhne slovenske knjižnice odstopiti slov. knjige. Takajšnji Slovenci se vrlo zavedajo svoje narodnosti, a manjka jim slovenskega čtiva. Za vsak najmanjši književni dar izrekam že vnaprej v imenu gladbeških Slovencev svojo najprisrčnejšo zahvalo.

Za Slovence v Gladbecku:

Kaplan Tensundern, Gladbeck, Westfalen, Nemčija.

Od c. kr. urada za ljudsko prehrano legitimiran nakupovalec **KAREL ROBAUS**, Maribor, Koroška cesta št. 24. kupuje vsako množino zelja in repe. P. n. producenti se pozivajo, naj mu pošljejo svoje ponudbe pismeno ali ustmeno

Dovoljenja za pošiljanje, z katerimi je prevoz dovoljen, se preskrbijo.

Kotle za žganje in za kuhanje ter parjenje svinjske krme, slamoreznice, mline i. t. d.

vse prvovrstno ima naprodaj

V. Kvartič, Šoštanj šte. 130.

Naznanila

za zavarovanje VII. vojnega posojila c. kr. avstr. voj.-vdovskega in sirotinskega sklada se sprejemajo v uradnem poslopiju okrajnega glavarstva v Mariboru, 2. nadstropje, vrata št. 26. — Vodja pisarne: Janez Ev. Wesenjak.

1021

Konjsko dlako,

kravje repe, usnjarske ščetine, hrbtne ščetine in svinjsko dlako kupuje za visoke cene in sprejema po železnici, v poštnih vrečah tudi do 20 kg Eduard Hauptmann, tovarna krtač, Dunaj IX, B, Nussdorferstrasse 60.

Tvrška ustanovljena l. 1854.

1053

Nakup lesa!

Navedite skrajno ceno, naloženo na žel. postaji in rok oddaje! Takojšnje plačilo proti duplikatom tovarnih listov!

Ponudite na metercent:

Kostanjev les, hmelske droge (stare) hrastov les, smrekovoškorjo. Na kubični meter: Okrogel les (smrekov, borov, hojov) — les za jame (Grubenholz).

VINKO VABIČ, veletržec,

Žalec, Južnoštajersko.

961

Sijajno bodočnost

imajo turške srečke in nove srečke avstr. Rdečega križa vsled njihove vedno zvišujoče se denarne vrednosti! Vsaka srečka zadene! Glavna dobika znašata čez

1.000.000 kron

Natančno pojasnilo z igralnim načrtom razpošilja brezplačno: Srečkovo zastopstvo 15, Ljubljana.

758

Kmečka hranilnica in posojilnica v Ptujju

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Uradne ure

vsake vrste, vsak potek in vsak sejanski dan od 8. ure in vsake nedelje od 8. do pol 10. ure dopoldneja in izplačuje se redno samo ob uradnih praznikih se dajejo vsak dan od 8. do 12. ure dop.

Uradni prostori

zadejajo v ministrskem samostojno v Ptujju.

Hranilne vloge

obrestuje po 4 % od 1. in 16. v mescu po vložitvi in do 15. in zadnjega pred dvigom. Nevzdignjene obresti se koncem junija in decembra vsakega leta pripisejo glavici ter kakor ta-le obrestujejo. Sprejemajo se hranilne knjižice drugih zavodov kot vloge, ne da bi se pri tem obrestovanje kaj prekinilo in ne da bi stranka imela pri tem kakih potov ali sitnob.

Na razpolago se strankam brezplačno poštno-hranilna posojilnica št. 118.060 in domači nabiralniki.

Posojila

se dajejo na vknjižbo po 5 %, na vknjižbo in zasluge po 5 1/2 %, na menice po 6 %, na zastavo po 6 % listin in tekoči račun pod ugodnimi pogoji.

Prezamejo se dolgovi pri drugih zavodih in ustanovah, prodaje na sodnijo za vknjižbo in zasluge, posojilnica brezplačno, stranka plača vse stroške.

Ljudska hranilnica in posojilnica v Celju

registrovana zadruga z neom. zavezo

sprejema hranilne vloge vsakega in vsake obrestuje se

4 %

Za nalaganje denarja po pošti se na razpola goposojilnice c. kr. poštne hranilnice na Dunaju št. 92.466. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Posojila dale

članom na vknjižbo, na poročstvo in zastave pod zele ugodnimi pogoji. Vknjižbe in druge zemljknižne izpeljave izvršuje posojilnica sama brezplačno; stranka plača le koleke.

Uradne ure

vsak delavnik od 9. do 12. ure dopoldne.

„Hotel Bell vol“. Graška (cesta: je Viljema) cesta št. 9.

Hrastov in kostanjev les

v deblih in vejah od 10 cm. debelosti naprej
kupi po najvišji ceni 573

Julij Žigan
na Polzeli v Sav. dol.

Cepljeno trsje!

Cepleno trsje, dveletno zelo močno 100 komadov 50 K, enoletno 100 komadov 45 K, smarnice necepljene 100 komadov 30 K, prodaja

Anton Slodnjak
trtnar 523

pošta: JURŠINCI pri PTUJU, ŠTAJERSKO.

Nabirajte in sušite gobe (jurčke)!

Vsako množino lepih suhih gob, orehov, lešnikov in brinjevega olja, kupi in plača po najvišji ceni:

M. DANT, KRANI (Kranjsko)
prva exportna trdnica deželnih in gozdnih pridelkov.

Posebno lep zaslužek se ima pri nabiranju in sušenju gob. 737

Kupim BUKOVO OGLJE in DRVA

od enega vagona kg 10000 naprej.

Prosim punudbe. Plačilo naprej.

Jakob Tavčer,

trgovec z ogljem in drvami.

Trst, Via S. Zaccaria 3. 516

Specerijska in kolonijalna trgovina

Na debelo! **Ivan Ravnikar,** Na drobno
Celje

kupuje po najvišji dnevni ceni

SUHO SADJE ter je za to edini
nakupovalec za okraj Celje.

Kalijevo sol

kemično preiskano 43.20 %-no ima še v zalogi
Zadruga v Račah. Vreče mora kupec sam
poslati.

Smrekovo skorjo,

čreslo in kostanjev les kupi vsako množino

Jakob Vrečko,

Maribor, Cvetlična ulica št. 8. 1082

Slivovko,

droženko, tropinovec, kupi za najvišjo ceno
Karl Saria, Maribor, Schmidplatz 1. 1047

„Panorama-International“

Maribor, Grajski trg štey. 3, zraven gostilne „k črnemu orlu“ se priprava na obilen obisk. Odprto cel dan. Vstopnica 20 v. otroci 20 v. Predstava traja 26 minut. Vojni dogodki iz vseh bojišč, pokrajine vseh dežel celega sveta v naravni velikosti, slikovite in resnične. Za malo denarja in malo izgubo časa se vidi mnogo zanimivosti celega sveta. Kdor si enkrat ogleda „Panorama“, pride sproti, ker so vedno nove predstave.

+

Potrjim srcem javljam vsem sodnikom, znancem in prijateljem, tužno vest, da je naš iskrenoljubljeni, nepozabni sin, brat, svak in stric

Friderik Klampfer,

črnovojniški delavec,

v soboto dne 8. decembra 1917 ob 1/2 6 uri zjutraj po 9 tedenski mučni boleznii, ki si jo je nakopal v službi za domovino in spreviden sv. zakramenti za umirajoče v 32 letu mirno v Gospodu zaspal. Zemeljski ostanki dragega rajnega so se položili v pondeljek dne 10. t. m. na domačem pokopališču k večnemu počitku.

Istočasno izrekamo za vso tolažbo v boleznii in izražena sočutja ob smrti zlasti č. g. župniku, organistu, g. trgovcu Kranjcu, pevkam in vsem ki so dragega rajnega spremljali k zadnjemu počitku, najglobokejšo zahvalo.

Sv. Martin pod Vurberkom - Ljubno na Gornjem Štaj., dne 11. dec. 1917.

1077

Žaložoci ostali.

Razglas.

Podpisana zavoda naznanjata cenjenemu občinstvu,
da bodeta

od 1. januarja 1918 naprej do preklica

obrestovala navadne hranilne vloge po **3³/₄%**

vloge proti trimesečni odpovedi pa po **4%.**

Maribor, dne 15. decembra 1917.

Spodnještajerska ljudska posojilnica

Stolna ulica št. 6.

Posojilnica

v Narodnem domu.

1079

Katoliško tiskovno društvo.

Za omiko in narodno življenje stajerskih Slovencev je velike važnosti »Katoliško tiskovno društvo« s svojim glasilom »Slovenski Gospodar« in Cirilovo tiskarno. Stojimo ob pragu nove dobe, ki nam pač ne bo prinesla zlahtnega sadja kar na krožniku, marveč bo zahtevala naporno in resno delo. Tudi tiskovno društvo in naš tisek stojita ob preobratu, storiti morata velik in odločen korak, če hočeta biti kos nalogam novega časa.

Naslednje vrstice naj služijo tedaj v dolžno zahvalo tistim, ki so pred nami delovali na tem polju, sedanjemu in bodočim zarodom pa naj služijo v vsodbudo.

1. ustanovitev tiskovnega društva. Mariborsko tiskarstvo.

Že v št. 50. z dne 15. decembra 1870 je »Slovenski Gospodar« prinesel naslednji razglas:

Pozor Slovenci!

Več narodnjakov mariborskih se je združilo v ta namen, da a) se na slovenskem Štajerskem ustanovi slovensko tiskovno društvo, kakoršnega imajo Nemci že po več krajih; b) da to društvo skuša ustanoviti v Mariboru tiskarno, katera bi zamogla bolj k ceni tiskati naše slovenske liste; c) društveni odbor vodi sam tiskarno, določi svojim listom program, kakor tudi ceno in vrednike.

Ker se je nadjati, da se ti sklepi izpeljajo, — kar bi ceno omenjenih listov precej znižalo — prosimo svoje častite bralce, naj našemu listu tudi v prihodnjem letu zvesti ostanejo in kolikor se le da, mu še več predbrojnikov pridobiti skušajo. Ob enem prosimo častite svoje prijatelje, naj nam glede omenjenega sklepa svoje misli naznanijo. Tiskovno društvo dobi lahko ogromne podpore, ako se stvar le z domoljubnim srcem in navdušenjem v roko vzame in krepko podpira. Ustanovniki bi plačali vsak po 50 gl. (s posebnimi pravicami), drugi ulje vsak teden, če več ne zamorejo, po — 1 krajcar.

L. 1867 ustanovljeni »Slovenski Gospodar«, ki je do 1. julija i. l. izhajal le po dvakrat na mesec (1. in 16.), potem pa vsak četrtek, se je tiskal v tiskarni Edvarda Janžiča. Ta tiskarna je prva v Mariboru. Ustanovil jo je l. 1795 Franc Schütz, ki se je iz Koroškega preselil v Maribor. Ta tiskarna je bila v hiši št. 1 na glavnem trgu. L. 1811 je njen lastnik Ignac Dunšek bil okrožni tiskar. Po njegovi smrti je prišla v roke Jožefu Janžiču, ki je je preselil v svojo hišo v Dravski ulici št. 7, l. 1833 pa v Poštno, sedaj Edmund Schmidovo ulico št. 4, kjer je še sedaj. L. 1860 je prevzel tiskarno Janžičev sin Edvard, po njegovi smrti je pa l. 1882 dobila tiskarno njegova hči Ana, ki se je l. 1885 omožila z Leopoldom Kralikom, ki je potem postal lastnik tiskarne¹ († 1917).

V zmislu omenjenega oklica so l. 1870 ustanovili Skaza, Tomšič in dr. Prelog tiskarno, v kateri se je tiskal do l. 1872 »Slovenski Narod«. Tiskarna se je imenovala »Narodna tiskarna F. Skaze in drugov«.

Meseca septembra l. 1872 se je vršil v Ljubljani ustanovni zbor »Narodne tiskarne«; med delničarje je stopil tudi mariborski profesor Janko Pajk. »Slovenski Narod« se je tedaj preselil v Ljubljano, z njim je šel v Ljubljano tudi del mariborske tiskarne. Ostali del je kupilo delniško društvo in vodstvo te tiskarne je prevzel profesor Janko Pajk, ki jo je l. 1874 odkupil od delniškega društva, ter je postala njegova last pod imenom: »J. M. Pajkova«² tiskarna.

V št. 5 l. 1875 dne 15. februarja je prinesla »Zora« na str. 42 naznanilo, da je bivšo tiskarno »Skaze in drugov«, poleg »Narodno tiskarno« kupil J. M. Pajk ter da je preskrbljena z naj-

¹ Maly Dr. Art., Gassen-, Straßen- und Plätze-buch der Stadt Marburg, str. 91.

² Zbornik Mat. Slov. II. (1900), str. 10.

novjšim in najokusnejšim gradivom in v vsakem jeziku prevzema knjigotiskarska dela.

Prvotno je bila ta tiskarna v isti hiši (Pöschlovi), kakor sedaj (Koroška cesta 5), l. 1878 pa se je preselila v Grajsko ulico v Girstmajerjevo hišo, potem pa l. 1880 v Kartinovo hišo v Schmiderjevem drevoredu, kjer je sedaj pozlatar Zoratti, potem na dvorišče iste hiše proti Urbanski ulici. Odtod se je septembra l. 1885 preselila zopet na sedanje mesto.

Okoli l. 1867 se je začela pojavljati v slovenskih narodnih vrstah ločitev duhov, med »mlade« in »stare«, izprva bolj osebnega značaja; netivo je dajalo omahljivo in nedosledno postopanje slovenskih poslancev v zadevi dualizma, sčasoma je pa dobila ločitev izraz v verskih zadevah. »Mladi« so ustanovili l. 1868 v Mariboru »Slovenski Narod«, ki je začel izhajati 2. aprila i. l. po trikrat na teden, vendar je tudi »Slovenski Gospodar« v št. 11, str. 44 l. 1868 naznanil izhajanje novega lista in so med ustanovitelji »Sl. N.« bili tudi odlični duhovniki.

Pod vplivom takratnih napetih razmer se je l. 1871 ustanovilo v Mariboru »Katoliško tiskovno društvo«.

Ustanovni občni zbor se je vršil 12. aprila 1871. Sklical ga je »pripravljavni odbor« in otvoril je zborovanje grof Brandis. Na njegov predlog je bil izvoljen za predsednika poslanec Hermann. Namen novoustanovljenega društva je bil, pospeševati cerkvene, družabne in narodne koristi z izdavanjem listov in knjig, pisanih v versko narodnem in avstrijsko domoljubnem duhu; razširjati branje dobrih spisov in ovirati razširjanje slabih. Udeležilo se je zborovanja do 100 društvenikov. K društvu so pristopili tudi rodoljubi izven Štajerske; za namestnike odborikov sta bila izvoljena med drugimi tudi takratni ljubljanski stolni prošt dr. Janez Pogačar in pa prof. Janez Šolar. V prvi odbor so bili izvoljeni: prof. Janko Pajk, kanonik Fran Kosar, kanonik Matija Medrinjak (pozneje ptujski prošt), poslanec Hermann, korvikar Matija Relja, spiritual Filip Jakob Bohinc, dekan dr. Anton Murke, zdravnik dr. Matija Prelog in prof. dr. Jožef Pajek. Isti dan se je vršila prva odborova seja ter je za predsednika bil enoglasno izvoljen prof. Janko Pajk. Že v prvi odborovi seji se je sklenilo, naj se napravi načrt o nakupu »Slov. Gosp.« in naj se pozove za urednika Alešovec iz Ljubljane. Toda Alešovec je stavil pogoje, katerih odbor ni mogel sprejeti in tako je v odborovi seji dne 18. aprila 1871 bilo enoglasno sklenjeno, da se Alešovec pod takimi pogoji ne pozove za urednika.

Bohinc je predlagal, da se da Alešovcu 1000 gold. letne plače, ako bi s a m oskrboval list, ki bi izhajal enkrat na teden t. j. uredništvo in upravnništvo. Kaki so bili Alešovecovi pogoji, ni zapisano v zapisniku; Bohinc je svoj predlog umaknil. V isti seji je kanonik Kosar predlagal, naj društvo poleg »Gospodarja« prevzame tudi »Slov. Narod« in tiskarno in naj se jedro tega predloga »v razumljivem, žarnem in rodoljubnem zmislu« razglasi slovenskemu občinstvu. Na predlog predsednikov se je izvolil poseben odsek, ki bi naj dotični predlog izvršil. V ta odsek so bili izvoljeni: Pajk, Kosar, Bohinc.

Kosarju se je naročilo, da sestavi dotični razglas. Dva dni pozneje 20. aprila 1871 se je sklenilo, pismenim potom stopiti v dogovor z lastniki tiskarne in časopisov v Šmarju — Skaza in Tanšič. V tej seji se je sprejela tudi pogodba z dr. Prelogom glede »Slov. Gospodarja«. Po tej pogodbi je dr. Prelog prodal »Gospodarja« za 1000 gold. in list je s 1. julijem 1871 postal last tiskovnega društva. Dr. Prelog je prepustil društvu svojo kavcijo in sicer pod pogojem, da odpoved naznanil pol leta prej, društvo pa lahko vsak čas vloži svojo kavcijo, oziroma jo vrne dr. Prelogu.

Predsednik Pajk, Kosar, Bohinc, Prelog so se

izvolili v odbor za uredništvo, upravnništvo in odpravnništvo Gospodarja ter se jim je naročilo, da sestavijo program. Zaradi pičlih gmotnih sredstev društvo ni moglo prevzeti tiskarne, ker je manjkalo za to kakih 15.935 gl.

Uredništvo Slov. Gosp. je začasno prevzel dr. Ulaga. Odgovorni urednik je ostal dr. Prelog pod pogojem, da dobi prej vse spise v svoje roke. Prelog je obljubil zlasti narodno gospodarske članke za list. Sodelovanje so obljubili: Pajk, Majciger, Suman, Bohinc, dr. Pajek, Kosar. Sklenilo se je, naprositi sodelavce še po drugih krajih in jim dati tudi primerno nagrado.

V seji 6. junija 1871 se je sklenilo izdati prosti, jasen in lahko razumljiv »Navod za volilce« v 2000 izvodih.

Hermann je takrat izstopil iz društva in namesto njega je prišel v odbor Ignacij Orožen, vendar je Hermann pozneje zopet pristopil in bil celo v odboru.

Dne 27. julija 1871 se je odbor zopet pečal z nakupom novoustanovljene tiskarne, toda brez »Slov. Naroda«. Do konca avgusta bi se še naj Gospodar tiskal pri Janžiču, potem pa se preselil v društveno tiskarno. A ker se je za odplačevanje stavil prekratek odlog, se je stvar v seji 3. avg. 1871 zopet odložila, pač pa se je Gospodar 1. avg. začel tiskati v Nar. tiskarni. Ob volitvah l. 1871 je Slov. Gospodar izhajal v četrtek in v nedeljo, sicer pa do leta 1873 le na pol pole vsak četrtek.

Med Prelogom in dr. Ulagom je prišlo večkrat do nesporazumljenja, ker je vsak hotel imeti pravice glavnega urednika. Tudi do načelnega nasprotja je kmalu prišlo.

Dne 13. oktobra 1871 je Janko Pajk odložil predsedništvo in izstopil iz odbora zaradi bolezni, mnoge dela in ker »z obnašanjem našega lista od dne 20. septembra počeni ni zadovoljen«.

Povod razpору je dal nesrečni »venti settembre« (20. september 1870), ko so Lahi zavzeli Rim. Dr. Ulaga, mož naglega temperamenta, je ob obletnici spisal oster članek o tem. To je dalo povod, da je izbruhnulo na dan že dalj časa pod pepolom tleče nasprotno naziranje.

Predsednik tiskovnega društva je postal sedaj Fr. Kosar, podpredsednik pa dr. J. Pajek. Že dne 10. oktobra 1871 je istopil iz društva tudi J. Suman, ki je še malo poprej za društvo spisal spis »Kako se pri volitvah ravnati«.

Koncem l. 1871 je imelo društvo čistega imetja 1267-71 gl.

Glavnemu uredniku se je plačalo na leto 600 gl., od tega pa je moral dopisnike sam plačevati. Tajniku se je odkazalo 40 gl. na leto nagrade. Misel o nakupu tiskarne so morali opustiti, ker je primanjkovalo denarja.

Gospodarske spise o vinoreji se je sklenilo posebej izdati v 1250 iztisih.

Dne 2. febr. 1872 se je sklenilo izdati brošuro »Katoliška cerkev in njeni sovražniki« v 1500 izvodih. Spisal jo je Fran Kosar. V isti seji se je sklenilo poslati prošnjo na deželni odbor, c. kr. namestnijo in nadsodišče v Gradcu, da bi te oblasti v svojih oklicih pripoznale »Slov. Gospodarja« kot uradni list in se ga posluževale.

Dne 29. aprila 1872 se je vršil drugi občni zbor. Navzočih je bilo okoli 50 udov.

Predsednik Kosar je govoril o namenu in važnosti tiskovnega društva. Tisek je velemoč pa tudi na dve strani brušen meč, zlasti med štajerskimi Slovenci, kjer se v vseh trgih in mestih nemškutarstvo šopiri po časnikih, katero je treba s slovenskimi časniki spodrivati. Oviro so bile mnogotere, ker je vsak začetek že itak težek, pa je prišla še nesloga med Slovenci, ker so liberalci obrnili hrbet društvu, sodelovalcev je bilo malo in še ti neizkušeni.

Za predsednika v drugem društvenem letu je

bil izvoljen zopet Fr. Kosar, tajnik je bil dr. Lavosl. Gregorec. Podpredsednik je bil dr. Jožef Pajek, blagajnik pa Bohinc. Ostali odborniki so bili: kanonik Jurij Matjašič, Ignacij Orožen, Mat. Modrinjak, potem poslanec Mih. Hermann in župnik Lovro Herg. Po takratnih pravilih so posebej volili udje »ustanovniki« 5 odbornikov, »deležniki« pa 4.

Dne 12. novembra 1872 je zopet dr. Ulaga odboru predlagal, naj se Alešovec pokliče za urednika, a odbor je izjavil, da se z Alešovcem ne bo več o tej stvari pečal. Denarno stanje je bilo slabo, udje so zaostajali z vplačevanjem, nekateri pa so celo izstopili. Denarničar je predlagal, da se naj Gospodar loči od društva, ali pa mora društvo propasti. Tedaj se je začelo nabirati darove in tako si je društvo nekoliko opomoglo.

Dne 2. decembra 1872 je vzelo v založbo knjžico »Mala apologetika ali prijazni zagovori sv. vere« v 1200 iztisih. Društveniki so dobili po en izvod kot darilo za l. 1872, ostala založba se je prepustila pisatelju dr. Gregorecu. Z novim letom 1873 se je oblika Gospodarju povečala in cena določila na 3 gld. Odslej je izhajal Gospodar na celi poli.

Dne 22. aprila 1873 je Hermann z večino odbora bil za to, naj Slov. Gospodar izhaja le trikrat na mesec, Kosar z manjšino je pa bil odločno za to, da ostane tednik. Odločiti je imel občni zbor, ki se je vršil 13. maja 1873. Navzočih je bilo okoli 50 udov.

Iz govora predsednikovega je razvidno, s kakimi težavami se je moralo društvo takrat boriti: z gmotnimi in pa z zahrbtno gonjo in nasprotovanjem t. i. Mladoslavcevcem. Ta občni zbor je sprejnil pravila v toliko, da je odpravil ustanovnike in podpornike ter uvedel le eno vrsto udov, ki plačujejo na leto 5 gld.

Občni zbor je zavrgel predlog Hermannov in obveljal je predlog Kosarjev, da naj Gospodar izhaja naprej kot tednik.

Dne 23. maja 1873 je novi odbor izvolil zopet za predsednika Kosarja, za podpredsednika pa M. Modrinjaka, tajnik je bil prof. Matija Sinko in denarničar stolni kapelan Josip Hrzič. Razen teh so bili voljeni: Hermann, dr. Pajek, hočki dekan Stranjščak, Bohinc in Herg.

Sreča je bila, da je dalekovidni Kosar takrat prodril s svojim predlogom, naj »Gospodar« ostane tednik. S trikratno izdajo na mesec bi se pač bilo nekoliko prištedilo, toda list bi bil izgubil toliko več veljave in škoda bi bila v narodnem in prosvetnem oziru večja kakor ves gmotni dobiček. Pri istem zborovanju je dr. Ulaga predlagal, naj bi se za »Gospodarja« pridobili pisatelji iz raznih strok, kar bi pač list močno povzdignilo. A kje jih dobiti?

To leto je društvo zašlo v nove denarne težave. Odprava ustanovnikov in vpeljava ene vrste udov, ki bi plačevali po 5 gld. na leto, ni prinesla pričakovanega uspeha, da bi se pomnožilo število udov, nasprotno, nekateri so že prej vplačano ustanovnino zahtevali nazaj. Razen tega je vdova 27. januarja 1872 umrlega, velezaslužnega rodoljuba dr. Preloga tirjala kavcijo 1000 gld. S to zadevo se je pečal četrti občni zbor, ki se je vršil 10. junija 1874.

Predsednik je pri tem zborovanju že mogel opozoriti na uspeh »Slov. Gospodarja«, ki se je pokazal pri zadnjih volitvah v tistih krajih, kjer so ljudje list brali. Glede kavcije se je sklenilo, da se izda 10 akcij po 100 gld. s 5% obrestmi. Sicer je pa zanimanje za društvo naslednja leta močno padlo. Odbor je bil izvoljen star, a je imel l. 1875 le eno odborovo sejo dne 23. aprila. Leta 1874 je še društvo vendar imelo prebitka 493-35 gld. Tudi zapisniki so tisti čas jako površni.

Na petem občnem zboru 7. marca 1876 je bil dr. J. Križanič prvokrat izvoljen v društveni odbor. Dne 7. marca 1876 je odbor volil za predsednika zopet Kosarja, za podpredsednika pa dr. Križaniča. To je bila edina seja tistega leta. Naslednjega l. 1877 dne 22. febr. je bil šesti občni zbor. »Gospodarja« se je takrat tiskalo do 1600 izvodov. Ker Kosar ni hotel več prevzeti predsedništva, je odbor 1. marca 1877 izvolil za predsednika dr. Križaniča, za podpredsednika Ogradija, denarničar je bil Hrzič, tajnik pa A. Lacko.

Dr. Križanič ostane sedaj na čelu tiskovnemu društvu z malimi presledki celih 25 let ter si je stekel za razvoj našega tiska trajnih zaslug. Kot predsednik je imel veliko skrb in neprijetnosti. Zanimanje za društvo je bilo nekaj let zelo slabo;

Križanič je bil pogostoma za celi odbor. Ker so vsakoletni občni zbori bili komaj sklepni, je odbor sklenil predlagati spremembo pravil, da se odborniki volijo na tri leta in redni občni zbor vrši vsako tretje leto. Mislilo se je, da bo vsaj takrat kaj več zanimanja. Sedmi občni zbor 11. marca l. 1878, pri katerem je še bilo navzočih 21 udov, je res sprejel predlagano spremembo, a doseglo se je ravno nasprotno, kakor se je pričakovalo. Zanimanje za društvo je še bolj zaspalo in občni zbori vsako tretje leto so bili navadno nesklepni. Še celo odbornike je predsednik pogostoma zastoj klical k sejam.

Za naslednjo triletno dobo je društvo poleg dr. Križaniča dobilo naslednji odbor: kanonik Fr. Kosar, spiritual Fr. Ogradi (podpredsednik), stolni kapelan Anton Lacko (tajnik), stolni kapelan Jožef Hrzič (blagajnik), župnik Lovro Herg, župnik Fr. Šrol, stolni kapelan Fr. Hirti, in kapelan (v Kamnici) J. Žmavc. Gmotno stanje društva se je navidezno znatno dvignilo, zakaj l. 1876 je bilo prebitka 589-31 gld., l. 1877 pa 1179-81 gld., toda v tej svoti je bilo 1077 gld. 91 kr. vplačane kavcije, tako da je od pravih društvenih dohodkov ostalo le 101-90 gld.

Po odhodu dr. Ulage za nadžupnika v Konjice je prevzel uredništvo »Slov. Gosp.« bogoslovni profesor dr. Lavoslav Gregorec, pod njegovim uredništvom se je list znatno povzdignil in ljudstvu prikupil. Število naročnikov je poskočilo in se s tem zboljšalo tudi gmotno stanje tiskovnega društva kot založnika. Z ozirom na ugodnejše razmere je občni zbor 15. januarja 1879 sklenil, naj se »Gospodarju« da priloga po zgledu graškega »Feierabend«, natančneje izvršitev se je pa prepustila odboru. Ta je potem sklenil pogodbo s štajersko kmetijsko družbo, po kateri je dvakrat na mesec na pol pole prinašal list prilogo z gospodarskimi članki, dvakrat na mesec pa je imel »Cerkveno prilogo.« Naročnikov je imel »Gospodar« l. 1879 1900. Narodna in politična zavest se je med štajerskimi Slovenci vedno bolj vzbujala. To je pa bilo trn v očeh zagrizenim in starokopitnim sovražnikom. Na vsak način so skušali list zatreti ali vsaj močno oškodovati ter uničiti osebe, ki so bile z listom v kakšnikoli zvezi. Dočim so nasprotni listi smeli pisati, kar so hoteli, so »Gospodarja« sodnijsko preganjali radi vsake malenkosti. Dasi predsednik tiskovnega društva ni urejeval lista, ni pisal političnih člankov in se mu list ni predlagal v predhodno cenzuro, vendar je vsak čas imel hišne preiskave in bil klican k sodnji. Na celem svetu se smatra kot čednost in dolžnost, ljubiti, spoštovati, negovati svoje ljudstvo in svoj jezik, samo pri nas to ni dovoljeno. Le Nemcem (in Madžarom) ne gre v glavo, da bi poleg njih še kdo drug smel prosto živeti ter negovati in govoriti svoj jezik.

Tista leta sodnijskih in časniških progono ostanejo v zgodovini črno znamenje omejenosti in nasilstva naše birokracije in njenih zaveznikov. Vsled neznosnih, za ustavno državo naravnost sramotnih razmer se je večkrat pretresalo vprašanje, bi li ne kazalo, da se »Slovenski Gospodar« tiska kje drugod. Tudi nered v tiskarni je včasih silil k temu.

L. 1883 je odbor preudarjal, da ga preseli v Ljubljano, poslanec Hermann pa je celo nasetoval, naj se izdaja in tiska v Gradcu. Še l. 1901, ob ustanovitvi »Našega Doma«, se je pretresalo to vprašanje. Vendar tehtni uredniški, denarni in politični pomisleki so bili vedno proti temu, zlasti predsednik Križanič je vkljub vsem težavam vedno bil za to, naj »Gospodar« ostane v Mariboru.

Na občnem zboru tiskovnega društva 27. aprila 1881 se je društveni odbor znatno spremenil. Izvoljeni so bili: Dr. Križanič, ki je potem zopet bil izvoljen za predsednika, Fr. Ogradi (podpredsednik), dr. Mih. Napotnik, sedanji knezoškof (tajnik), dr. Ant. Suhač (blagajnik), potem prof. Ivan Majciger, dr. J. Mlakar, dr. Feuš in Jurij Žmavc; župnik L. Herg volitve ni sprejel, pa je mesto njega prišel v odbor Jožef Flek.

Ko je bil 30. aprila 1884 izvoljen zopet nov odbor, je dr. Križanič odklonil predsedništvo, ker pa tudi v odsotnosti izvoljen dr. J. Mlakar ni hotel sprejeti, se je dal Križanič pogovoriti in je še naprej vodil tiskovno društvo. Odbor je bil sedaj tako sestavljen: predsednik dr. Križanič, podpredsednik dr. Fr. Feuš, tajnik bogoslovni profesor J. Skuhala, blagajnik dr. A. Suhač, odborniki: prof. J. Majciger, dr. J. Mlakar, dr. M. Napotnik, župnik v Kamnici

Schwarz in kapelan pri Sv. Magdaleni v Mariboru Gregor Presečnik. Po odhodu dr. Suhača iz Maribora je blagajništvo prevzel dr. J. Mlakar ter dolgo vrsto let opravljal to službo. Ta odbor je imel rešiti zelo važno nalogo: nakup tiskarne.

2. Nakup tiskarne.

V odborovi seji 3. decembra 1884 je predsednik naznanil, da so nekateri narodnjaki, med njimi lastniki listov »Südsteirische Post« in »Potnik« izrekli željo, naj si kat. tiskovno društvo priskrbi koncesijo za lastno tiskarno, v kateri bi se tiskal »Slovenski Gospodar« in prej omenjena lista. Sklenilo se je enoglasno, prositi za koncesijo. To se je tudi storilo. V odborovi seji dne 14. julija 1885 je predsednik že lahko poročal odboru, da je znotranje ministerstvo z odlokom dne 11. maja 1885, št. 7525 podelilo društvu koncesijo (dovoljenje) za ustanovitev lastne tiskarne. Predsednik in tajnik sta tudi dobila potrebna pojasnila od tiskarn v Gradcu in v Ljubljani. Na ponudbo sta bili kar dve tiskarni. Golé¹ je naznanil, da ustanovi na lastne stroške tiskarno, če mu društvo odstopi koncesijo. Leon pa je tudi ponudil svojo tiskarno, katero mu je bil prodal prof. J. Pajk l. 1879. Na predlog dr. Mlakarja se je sklenilo, sklicati občni zbor ter mu predlagati, naj si društvo ustanovi novo lastno tiskarno.

Ta občni zbor se je vršil 30. julija 1885 v sobani slovanske Čitalnice mariborske.

Soglasno in navdušeno je občni zbor — navzočih je bilo 29 članov — pritrdil predlogu, naj si tiskovno društvo ustanovi lastno tiskarno, kar je z ozirom na mariborske razmere bila ziva potreba. Toda iz razprave o načinu, kako se naj to izvrši, je bilo razvidno, da bo treba premagati velikanske ovire in težave. Najtežavnejše vprašanje je bilo: kje in kako dobiti potreben denar, potem pa v tiskarstvu izkušeno vodstvo. Da se storijo potrebne priprave, se je po nasvetu dr. Radaja izvolil odsek peterih članov. V ta odsek so se izvolili dr. Križanič in dr. Mlakar, odvetnika dr. Dominikuš in dr. Jernej Glančnik ter notar dr. Radaj. Izvolil se je tudi novi društveni odbor in sicer: kanonik Kosar in dr. Križanič, spiritual Ogradi in prof. dr. Mlakar, dr. Feuš, prof. Skuhala, dr. Glančnik, dr. Radaj in dr. August Kukovič. Križanič je bil potem izvoljen za predsednika, dr. Glančnik za podpredsednika, J. Skuhala za tajnika.

O nakupu tiskarne žalibog ni nobenih zapisov, le to je gotovo, da tiskarne za pravo ni kupilo tiskovno društvo samo, marveč nekaj konzorcij akcionarjev, ki so vložili večje ali manjše svote, katere je potem tiskovno društvo polagoma odplačevalo. Meseca septembra 1885 je bila tiskarna že kupljena od Leonove vdove, ker 30. septembra je odbor tiskovnega društva že volil svojega zastopnika Fr. Ogradi-a v ravnateljstvo tiskarne. Ob enem se je takrat sklenilo, obrniti se s posebnim pozivom na ude tiskovnega društva in druge rodoljube, da se z večjo ali manjšo svoto udeležijo ustanovitve tiskarne. Eden delež po 1000 gld. je vzelo tiskovno društvo, dva deleža po 1000 gld. mariborska posojilnica, duhovsko podporno društvo tri deleže po 1000 gld., kanonik Kosar 100 gld., dr. Jožef Muršec 200 gld., župnik Anton Balon 100 gld., dr. J. Mlakar 1000 gld. in Florijan Kleine 100 gld. Tudi Fr. Ogradi je prispeval s svojo svoto, ki se pa v zapisnikih natančneje ne omenja, pač pa zahvala, da je velikodušno pomagal in pod ugodnimi pogoji odstopil delež tiskovnemu društvu.

Istega leta je tudi konzorcij lista »Südsteirische Post« ponudil tiskovnemu društvu list in ta ga je početkom l. 1888 sprejel pogojno v založništvo. Izprva se je še ta list izplačeval in še imel celo prebitek, pozneje je pa postal društvu hudo breme, predsedniku tiskovnega društva je pa donášal nove sitnobe.

L. 1886 in 1887 sploh ni v društvenem zapisniku ničesar zapisano, društveni tajnik Skuhala se je odpravljal iz Maribora in se ni brigal za društvo, šele l. 1888 je zopet vpisan kratek zapisnik o odborovi seji dne 13. marca, kjer je blagajnik dr. Mlakar lahko poročal, da društvo »stoji na vrhuncu svojega premoženja v celi dobi svojega obstanka.« Za zapisnikarja je bil v tej

¹ Takrat faktor v Mohorjevi tiskarni, dokaj premožen mož; pozneje se je odselil v Zagreb.

seji izvoljen dr. Kukovič, ki je kmalu začel boleti in je potem umrl 19. aprila 1889, tako iz l. 1889 in 1890 zopet ni nobenega zapisnika o društvu in tiskarni.

Več novega življenja je prišlo v društvo leta 1891, ko se je 28. julija vršil XII. občni zbor. O »tiskarni sv. Cirila« je poročal dr. J. Mlakar, da »stoji na trdnih nogah.« Ob tej priliki se v zapisniku prvič omenja ime Cirilova tiskarna, ki ji ga je dal konzorcij hitro po nakupu, ko so za nadpis svoje tvtke potrebovali ime in je dotedanje ime »Leonova tiskarna« trebalo nadomestiti z drugim. Predsednik je priporočal, naj si novi društveni odbor izposodi toliko denarja, da tiskovno društvo lahko tiskarno popolnoma prevzame v svojo last, ker izkušnja uči, da tiskarni ni v korist, če ima mnogo gospodarjev. Dr. Mlakar je pa temu ugovarjal in predlagal, naj ostane pri starem, dokler društvo nima na razpolago več denarnih sredstev. Njegov predlog je tudi občni zbor sprejel.

Na tem občnem zboru se je zopet pretresalo vprašanje, bi li ne kazalo, da bi »Slov. Gospodar« izhajal le trikrat na mesec, ker bi se s tem prihranil časniški kolek, za četrti teden pa bi se naj pričel izdajati nov manjši list. Zborovalci niso pritrdili temu predlogu, pač pa so nasvetovali novemu odboru, naj po možnosti zniža ceno listu od 3 na 2 gld., zato se pa naj opustijo vse priloge, ki bi se ne mogle pokriti s tema 2 gld. Prelat Kosar je nasvetoval, naj »Gospodar« večkrat poroča o tiskovnem društvu, o številu članov, o gospodarskem stanju, da se s tem vzbudi zanimanje za društvo. Društveniki, ki se dajo voliti v odbor, naj bi pa tudi resnično prihajali k sejam.

Na tem občnem zboru je bil prvič voljen v odbor takratni bogoslovni profesor, sedanjí predsednik tiskovnega društva, preč. gosp. stolni prošt Martin Matek, ki je bil potem več let zaporedoma društveni tajnik in so njegovi zapisniki odborovih sej prav natančni. Predsedništva dr. Križanič v novem odboru ni hotel več sprejeti, marveč je bil izvoljen za predsednika kanonik Lovro Herg, za podpredsednika pa odvetnik dr. Jernej Glančnik, denarničar je bil Karol Hribovšek, v ravnateljstvo tiskarne pa je odbor kot svojega zastopnika izvolil zdravnika Feliksa Ferka.

Radi »Slov. Gospodarja«, ki je imel takrat 1700 naročnikov, se je l. 1891 zopet pretresalo vprašanje, da bi izhajal le trikrat na mesec, vendar je končno prodril predlog dr. Mlakarja, da list ostani tednik.

V odborovi seji dne 14. decembra 1891 je odbor sklenil, prevzeti tiskarno ter ponuditi izplačilo glavnih deležev. Posojilnici se je izplačala cela svota, podpornemu društvu lavantinskih duhovnikov in dr. Mlakarju se je izdalo dolžno pismo, ostali zneski so se prevzeli kot posojilo ter se plačevale letne obresti.

Tako je torej Cirilova tiskarna z novim letom 1892 postala popolnoma last Katoliškega tiskovnega društva. Dne 5. januarja 1892 je imel direktorij tiskarne zadnjo sejo, v kateri se je sklenilo, da se 15. sept. 1885 za ustanovitev tiskarne ustanovljeno društvo razdruži ter se Cirilova tiskarna nepogojno prepíše na ime »Katol. tiskovnega društva.«

Člani tega direktorija so takrat bili: Lavrencij Herg (predsednik), Fr. Kosar, dr. Jernej Glančnik, Feliks Ferk, dr. J. Mlakar (tajnik in blagajnik) in Karol Hribovšek.

Zanimanje za društvo se je sedaj oživilo in v seji 28. jan. 1892 je bilo sprejetih 44 novih udov.

Tiskarna je takrat imela faktorja (Jakob Otorepec) in 6 stavcev, 1 strojnika, 2 učenca, 1 pomoznega delavca in 2 vlagateljici.

Takratni odbor tiskovnega društva je čakala v tiskarni težka naloga. Tiskarna je bila res, kakor se je pozneje izrazil dr. Pajek, zunaj in znotraj umazana. Urediti je trebalo znotranje razmere med osebjem in tiskarsko poslovanje, spopolniti tiskarski material, oskrbeti boljše prostore, spraviti v red denarne zadeve, ker sta lista »Popotnik« in »Südst. Post.« bila na dolgu tisek za več let, pa je bila tudi cela vrsta odjemalcev raznih tiskovin, ki niso izpolnili svojih dolžnosti.

L. 1893 je tiskarna dobila nov tiskalni stroj, ki je takrat pomenil velikanski napredek, sedaj se pa rabi le še za postranska opravila. Ostale

obsežne naloge je vsaj deloma dovršil šele naslednji odbor.

Kdor je takrat obiskal Cirilovo tiskarno, se lahko spominja, v kako tesnih prostorih je bilo vse stlačeno. Kjer ima sedaj »Zadružna zveza« svojo pisarno, je bila spredaj prodajalna in uredništvo, v ozadju za nekakimi zavesami so v mračnem prostoru stali tiskalni stroji in dalje proti dvorišču v sedanjem skladišču stavci. Počasno zboljševanje in razširjanje tiskarskih prostorov je najboljši zunanji izraz počasnega razvoja našega tiska.

Na XIII. občnem zboru l. 1893 dne 10. julija je bil izvoljen naslednji odbor: L. Herg, K. Hribovšek, dr. Jos. Pajek, dr. J. Mlakar, dr. Jernej Glančnik, Feliks Ferk, Josip Zidanšek, M. Matek in dr. Anton Medved, ki je tokrat prišel prvič v odbor in je od tega leta do sedaj zmiraj v odboru tiskovnega društva.

Ker L. Herg ni hotel več prevzeti predsedništva, je bil za predsednika izvoljen dr. J. Pajek, ki je pa že čez nekaj mesecev odlozil to čast ter je bil potem 21. dec. 1893 izvoljen zopet L. Herg. Novi odbor je končno dosegel, da je »Slovenski Gospodar«, ki je od leta do leta hiral, dobil novega urednika. Leta 1894 je prevzel uredništvo g. Fran Korošec, takrat učni prefekt v dijaškem seminišču, od l. 1898 nadžupnik pri Sv. Križu pri Rogaški Slatini. On je vdahnil listu novega duha in od tega časa je število naročnikov rastlo stalno in naglo. Leta 1895 se je tiskal v 2200 izvodih.

Odbor se je lotil tudi vprašanja o društvenih prostorih. L. 1894 se je že sklenila kupna pogodba za hišo št. 20 v Grajski ulici, a potem se je uvidelo, da bi bili stroški neprimerno visoki, če bi se hiša za tiskarno primerno uredila, povrh je še mestni svet mariborski delal težave. Nakup se je tedaj opustil. Naposled so se pogodili z lastnico hiše, v kateri je dotlej bila tiskarna, da je na dvorišču priredila za stavce in stroje nove prostore proti temu, da je društvo dalo poročstvo na 15 let, da ne zapusti prostorov. Mislilo se je, da bodo novi prostori zadostovali za več let, a preden je poteklo 10 let, so bili že zopet pretesni. Istega leta se je naročil še eden nov tiskalni stroj in naročile so se nove črke za list »Südst. Post.«

XIV. občni zbor dne 19. avgusta 1895 je nekoliko spremenil pravila, uvedel je dvojno vrsto udov, ustanovnike in redne ude, ki plačujejo po 10 K na leto. O tiskarni je lahko poročal odbor, da je »sedaj dobro urejena.« Dotedanji predsednik L. Herg je odklonil zopetno izvolitev v odbor, ki je za naslednjo triletno dobo bil tako-le sestavljen: predsednik dr. J. Križanič, podpredsednik dr. J. Glančnik, tajnik Martin Matek, blagajnik in nadzornik tiskarne dr. J. Mlakar; drugi odborniki so bili: Feliks Ferk, dr. Ant. Medved, Matej Štrakl, Fr. Lekše, kapelan v Cirkovcah.

V tej dobi je imel »Slov. Gospodar« sitne tožbe z znanim orehovskim Bračkom.

V tiskarni se je naročil stroj za obrezovanje papirja in mali stroj za tiskanje drobnarij. Kakor črna nit se vleče leta in leta skozi odborove seje pritožba, da dolg listov »Popotnik« in »Südst. Post.« vedno bolj narašča, na plačilo pa nihče ne misli. Razmere v tiskarni so bile časi prav neznosne; kakor se je večkrat povdarjalo, je bila ravno Cirilova tiskarna glavno socijalistično gnezdo. Glede tehničnih priprav je pa tiskarna l. 1898 storila zopet važen korak, da se je naročil motor, ki žene stroje. Nekateri starejši odborniki so se sicer upirali tej »nepotrební novotariji«, v resnici je pa bila nabava motorja živa potreba. Kako počasi je šlo delo naprej, ko sta morala vsak stroj gnati dva moža, kakor kak ročni mlatilni ali slamorezni stroj! V kratkih letih se je moral prvotni bencinski motor s 3 konjskimi silami umakniti večjemu in ta zopet večjemu.

Znaten napredek tiskovnega društva in tiskarne je lahko pokazalo tajnikovo poročilo na XV. občnem zboru dne 12. septembra 1898. Društvo je takrat štelo okoli 160 udov, »Slov. Gospodar« pa se je tiskal v 3175 izvodih. V tiskarni je bilo takrat nastavljenih 21 oseb. Razen Gospodarja so se v Cirilovi tiskarni tiskali: »Popotnik«, Südst. Post., uradna lista za celjsko in brežiško glavarstvo, »Cerkveni zaukaznik« za lavantinsko škofijo pa bogoslovno-znanstveni list »Voditelj« (od leta 1898). Dalje je tiskarna tiskala Hergov »Venec« v 7. izdaji, 2 zvezka Vercruyssovih Premišljevanj,

pa odloke lavantinske sinode l. 1896. Društvo je takrat imelo okoli 7000 gld. premoženja s tiskarno vred. Odbor se je izvolil naslednji: predsednik dr. J. Križanič, podpredsednik dr. Jernej Glančnik, tajnik dr. Anton Medved, dotedanji tajnik M. Matek je postal blagajnik, nadzornik tiskarne Matej Štrakl, odborniki: dr. J. Mlakar, Feliks Ferk, profesor Fr. Kovačič, Fr. Gomilšek. Za tiskarno so se l. 1898 nakupile hebrejske črke.

V spomin 100letnice Slomšekovega rojstva je društvo izdalo po svoji tiskarni VI. zvezek Slomškovih zbranih spisov.

Tudi ta odbor je imel mnogo preglavice radi dolgov lista »Südst. Post.« ter se je že 1898 sklenilo, da se odvrta vsaka odgovornost za list in se tiskanje ustavi, če se ne bo poravnal dolg, ki je leta 1899 znašal že 2800 gld.

Glede tiskarne se je v tej poslovni dobi mnogo ugibalo, kako spraviti vanjo red in podjetnejšega duha. Spoznalo se je potrebno, da ne zadostuje le nadzornik, marveč je potreben ravnatelj, ki bi vodil in nadzoroval vse poslovanje. Vendar je odboru prej potekla poslovna doba, ko je izvršil to prepotrebno uredbu.

L. 1901 se je ustanovil list »Naš Dom«, ki je izhajal vsakih 14 dni kot priloga Slov. Gospodarja pa se je tudi lahko posebej naročal po 1 K. List je bil namenjen najširjim slojem. Nekateri odborniki so imeli pomisleke zoper nov list, češ, da bo oslabil »Slov. Gospodarja«, a zgodilo se je nasprotno, ravno »Naš Dom« je kot priloga privabil Gospodarju mnogo novih naročnikov. Tiskovno društvo je s tem krepko zastavilo pot pogubnemu razširjanju ptujskega »Štajerca.« Zanimanje za tiskovno društvo se je takrat nenavadno dvignilo, kar je pokazal tudi občni zbor 15. julija 1901, kjer je bilo navzočih 53 udov, v primeri s prejšnjimi občnimi zbori dokaj visoko število.

Radi tiskovnih pravnih se je nasvetovalo, naj bi se »Naš Dom« tiskal v Ljubljani, vendar je prodril predlog, da list ostane v Mariboru.

V novi odbor so tokrat bili voljeni: dr. J. Križanič, dr. J. Mlakar, dr. J. Glančnik, dr. R. Pipuš, M. Matek, dr. Anton Medved, Martin Medved, M. Štrakl in Fr. Gomilšek. Predsedništva dr. Križanič ni hotel več prevzeti, kakor bi slutil, da ga bo 14 dni pozneje smrt pokosila. Mesto njega je bil 16. julija 1901 izvoljen za predsednika Martin Matek, ki od tega časa načeluje tiskovnemu društvu.

Ta odbor se je resno pečal z vprašanjem, da si društvo v tiskarni ustanovi lastno knjigovoznico, vendar se je načrt končno opustil največ radi pomanjkanja prostorov in gmotnih sredstev. Ta nadostatek se bo moral še le v bodoče izpopolniti. List »Südst. Post.« je z letom 1900 prenehal, zapustivši neporavnane dolgove; ustanovil se je nov list »Südst. Presse«, ki je že l. 1902 imel 1670 kron primanjkljaja ter je kmalu potem prenehal. Da se uredi znotranje razmere v tiskarni, je odbor l. 1903 določil delovni red.

Meseca novembra l. 1903 je odšel iz Maribora za župnika k Sv. Petru večletni nadzornik tiskarne in blagajnik, g. Matej Štrakl, ki se je zadnja leta mnogo trudil za ureditev in povzdigo tiskarne. Blagajniške in nadzorniške posle je potem začasno vodil predsednik sam. Istega leta se je nakupil prvi brzotisni stroj za 14149 K 27 v, s katerim se je tiskarski obrat znatno pospešil.

3. V lastni hiši.

Posebno važna in plodonosna je bila poslovna doba dne 28. julija 1904 izvoljenega odbora. V glavnih obrisih je nalogo novega odbora označil tajnik dr. A. Medved v svojem poročilu na občnem zboru: »za bodočnost ima društvo še veliko nalogo, namreč: vedno bolj povzdigovati društvene časnike in sezidati društveno tiskarno, hišo, v kateri bi imelo društvo svoj pravi dom.« V svojem poročilu je omenil tajnik tudi, da ima list »Südst. Presse« vedno velik primanjkljaj ter je tisek društvu v veliko breme, a da je potreben v verskem, narodnem in političnem oziru. »Gospodarja« se je takrat tiskalo 8000, »Naš Dom« pa v 16.000 izvodih.

Izvoljen je bil naslednji odbor: predsednik kanonik Martin Matek, podpredsednik profesor F. Kovačič, tajnik Fr. Spindler, blagajnik dr. Anton Jerovšek, odbornik kanonik dr. J. Mlakar, dr. Anton Medved, dr. J. Somrek in dr. Korošec. Ta odbor se je takoj odločno in premišljeno lotil dela. Za uspešno poslovanje v tiskarni se je že zdavnaj spoznala potreba, da je treba vodilne, večje in

podjetne moči. Po daljšem posvetovanju in pogajanju se je končno nastavil stalni ravnatelj g. dr. Jos. Somrek, ki je leta 1905 šel na poučno potovanje v inozemstvo, da se izobrazí v tiskarski in knjigotiskarski obrti ter je s 1. januarijem 1906 nastopil svojo službo.

L. 1905 je odbor kupil tudi hišo na Koroški cesti št. 5 za 58.000 K ter je s 1. julijem i. l. prešla v društveno last. Tako je bilo društvo vsaj za nekaj let rešeno mučne skrbi radi prostorov. Ob enem se je nad delavnico na dvorišču napravilo nadstropje in tako dobili svetli prostori za 20—30 stavcev, sploh se je cela hiša popravila in prenovila. Isteza leta se je nakupil nov velik motor s 16 konjskimi silami, vpeljala v hišo električna luč in telefonska zveza. Razumljivo je, da se je vsled teh nujno potrebnih podjetij društvo močno zadolžilo in odbor je imel vestno dolžnost, v društveno premoženje spraviti ravnotežje. Že čez deset let se je skoraj v vsaki seji ponavljala stara pesem, da dolg pri »Popotniku« in »Südst. Post« vedno bolj narašča, ponavljali so se sklepi, da se tisek teh listov opusti, če do določenega obroka ne plačajo. Ostalo je vse na papirju; obljubovalo se je vse, storilo pa nič, marveč dolgovi so rastle naprej. »Popotnik« se je leta 1901 sam preselil iz tiskarne in se mu je znaten del dolga spregledal, pri »Südst. Post« je trebalo odločnega koraka. Povdarjalo se je vedno, da je list neobhodno potreben, storilo pa se zanj ni nič; vse breme se je naprtilo tiskovnemu društvu. Odbor je stvar resno vzel v pretres: če je list res potreben, mu naj poklicani činitelji z združenimi močmi zagotovijo obstoj, če pa tega ne store, je to dokaz, da potreba ni nujna. Dolžnost odbora pa je bila, pred vsem varovati društvo škode in mu zboljšati gmotno stanje, da more času primerno razvijati svojo delavnost. Odbor je pokazal dovolj dobre volje, dajal je obroke, ponavljal sklepe, opominjal in prosil; list je spreminjal svoje naslove, z novimi naslovi pa delal nove dolgove, končno se je leta 1907 moralo zgoditi, kar bi se bilo moralo že zdavna storiti: ustavilo se je tiskanje lista »Südst. Stimmen«. Pri vseh treh nemških listih je tiskovno društvo imelo nad 20.000 K škode in se je sedaj vsaj preprečilo daljnje oškodovanje društva. Večina v odboru, ki je storila odločne korake, je imela težko stališče, ni manjkalo podtikanj in očitanja, pritiska in groženj, a imela je neomajno pred očmi dobrobit društva in razvoj našega tiskarstva.

Odborova večina ni bila načeloma proti izdajanju nemškega lista. Brezdvomno je važno in potrebno, da Slovenci pojasnimo svoje narodne, kulturne in verske razmere in težave širnemu svetu v nemškem ali sploh kakem svetovnem jeziku, toda to bi bilo mogoče le na velikopoteznom stališču; v mariborskih malenkostnih razmerah se tak list nikdar ne more povzdigniti nad nivo lokalnega lističa in si zato tudi ne more osigurati svojega obstanka. Gmotne žrtve niso bile v nobenem razmerju z uspehom. Jedro, ki tiči v izdajanju nemškega lista, ni prezreti, našo stvar je treba spraviti pred široki svet, a glasilo, ki bi naj služilo v ta namen, presega pač okvir pokrajinskega tiskovnega društva, kakor je naše, tako podjetje bi se moralo postaviti na širjo podlagi in v svoj krog pritegniti več činiteljev, ki bi delovali v tem dejanski podpirali, ne pa mu nalagali samo bremena.

Leta 1906 sta se nabavila tudi dva stavna stroja. Uredila in zboljšala se je tudi plača uradniškemu osebju. Mnogo se je v tem času pretresalo vprašanje o listu, ki bi izhajal večkrat na teden, mislilo se je celo na dnevnik. Radi nepremagljivih ovir, zlasti radi pomanjkanja gmotnih sredstev in potrebne tiskarske opreme se v tem oziru ni moglo nič storiti in je tajnik v svojem poročilu na XVIII. občnem zboru dne 4. julija 1907 označil to zadevo kot nalogo tiskovnega društva »v bližnji bodočnosti«. Ta občni zbor je tudi podal migljaje in začrtal okvir daljnega razvoja našega tiska in časnikarstva.

Dolgotrajna in vsestranska pretresovanja o preosnovi in povzdigi našega časnikarstva in tiskarstva so končno dozorela do sklepa, da se »Slov. Gospodar« kot agrarno-političen list ne da preosnovati v dnevnik ali v list ki bi izhajal večkrat na teden (izvzemši volilni čas). Zato je prav pisatelj teh vrstic na istem občnem zboru izrazil mišl, da list, ki izhaja le 2—3 krat na teden in je namenjen pred vsem razumnstvu, dandanes

nima več prave bodočnosti. Treba je misliti na dnevnik in v ta namen je že takrat priporočil tiskovni sklad.

Izven tiskovnega društva, vendar z njegovo pomočjo je z novim letom 1909 začel izhajati trikrat na teden list »Straža«, ki je s pomočjo velikodušnih prijateljev premagal prve težave ter si med vojno utrdil gmotno stališče in nikdar ni oškodoval tiskovnega društva.

Celo iz izvenštajerskih dežel so med vojno prihajali glasovi, naj »Straža« postane dnevnik. Radi pomanjkanja osebja in premajhne opreme Cirilove tiskarne se to ni moglo izvršiti in se je prav v tem oziru pokazalo, koliko še treba storiti, da se naš tisek povzdigne na višino sedanjega časa.

List »Naš Dom« je bil prvotno ustanovljen zato, da podaje politično izobrazbo najširjim slojem, katerim je volilna preosnova odprla vrata na volišče ter da zavrača pogubni vpliv »Štajerca«. Od kar je pa ta list s pomočjo bogatih nasprotnikov postal tednik in je število »Gospodarjevih« naročnikov močno poskočilo, je »Naš Dom« izgubil pomen kot politično-polemično glasilo in je istotako pisec teh vrst že na istem občnem zboru načeloma nasvetoval, naj se preosnuje v domač obiteljski list.

Postal je potem mladinsko glasilo, pa je iz takratnih finančnih ozirov brez odborovega sklepa bil ustavljen še pred začetkom vojne. Vzgojno mladinski list se na vsak način mora po vojni obnoviti.

Isti občni zbor l. 1907 je sprejel tudi odobora nasvetovano spremembo pravil, s katero je društvu začrtan zelo obsežen delokrog; prejšnji namen društva je namreč razt-gnjen tudi na trgovino s knjigami, umetninami in muzikalijami, devocijonalijami i. t. d. ter na knjigoveštvo.

Bukvarna in knjigoveznica je ena glavnih točk, ki jih mora društvo v bodočnosti ostvariti.

Za dovršeno delo in nove načrte je občni zbor izrazil svoje priznanje najlepše na ta način, da je za novo triletno dobo (1907—1910) volil stari odbor. Tudi funkcionarji so ostali isti, le da je tajnik g. Spindler pred potekom poslovne dobe l. 1908 zapustil Maribor in odšel v Brežice ter je potem tajniške posle vodil g. dr. Medved. L. 1909 je pa odstopil ravnatelj tiskarne g. dr. Somrek, ker je postal profesor bogoslovja in podravnatelj v bogoslovnici. Ravnateljske posle so potem začasno opravljali predsednik, blagajnik in dr. Somrek.

Prepotrebno ravnateljsko mesto se je moglo izpolniti šele l. 1911, ko je prevzel to službo v pokojeni c. kr. realni profesor dr. Anton Jerovšek, ki še sedaj spretno in skrbno vodi tiskarno ter je največ sodeloval pri nakupu primerne prostora za bodoči »Tiskovni dom«.

Iz zadnje poslovne dobe 1910—1913 je omeniti sledeče: XIX. občni zbor dne 26. avgusta 1910, katerega se je udeležilo le 16 udov, je izvolil naslednji odbor, ki se je potem tako le konstituiral: predsednik M. Matek, podpredsednik prof. Kovačič, tajnik dr. Fran Lukman, blagajnik Ant. Jerovšek, odborniki: dr. J. Mlakar, dr. A. Medved, dr. A. Korošec, dr. Jos. Hohnjec, dr. Jos. Somrek. L. 1910 se je uvedel in uredil tarif za pomožne delavce v soglasju z drugimi mariborskimi tiskarnami. Povečali so se zopet prostori, ker se je trgovec s steklom, ki je imel vknjiženo dosmrtno najeminsko pravico, prostovoljno preselil iz hiše. Društvena prodajalna se je tedaj namestila v prejšnji stekleni trgovini, prostor pa, ki je služil prej za tiskarnino prodajalno, se je dal v najem »Zadružni zvezi«. Pridobilo se je skladišče za papir in stanovanje hišnikovo se je povečalo in popravilo. L. 1912 se je naročil nov motor z 20 konjskimi silami, ker je prejšnji bil preslab, vzela ga je tvrdka v račun in postavila zanj še eden manjši motor s 6 konjskimi silami za slučaj, če se veliki motor pokvari ali se mora temeljito snažiti. Istočasno se je naročil nov mali tiskalni stroj (Tiegeldruckpresse), dinamo in pa vlagalni stroj.

V letnem računu za 1912 se je izkazalo, da je trgovina z devocijonalijami poskočila za 50% papirna trgovina pa celo za 65%. L. 1913 se je vršl XX. občni zbor, kjer je bil izvoljen večinoma stari odbor. Vse daljne načrte je prekinila strašna vojna l. 1914.

4. Tiskovni dom.

Kakor ljudstvo, tako je tudi naše časnikarstvo dalo izraz globoki žalosti nad groznim do-

godkom v Sarajevu 28. junija 1914. Ravno tako je nad vsak dvom posvedočilo ljudstvo in časnikarstvo svoje domoljubje za časa vojne. Na večnosramoto zagriženih naših nasprotnikov se je uprizorila velika gonja zoper naše zavedne rodoljube in slovenska podjetja. Cilj teh zlobnih makinacij je bila tudi naša tiskarna. Izvršila se je meseca avgusta 1914 velika hišna preiskava, češ, tu se bo dobilo gradivo za »velesrbsko« propagando; mariborska poulična druhal je bila že obveščena in je čakala še pozno v noč, kako bodo peljali »celo gnezdo«. Oditl so pa morali vsi skupaj z dolgim nosom.

Bolj kakor vsa zgodovina od začetka naše ustave so ti dogodki z bengalično lučjo posvetili v nenaravne, suženjske razmere, v katerih živimo štajerski Slovenci, in jasno pokazali, koliknega pomena je naš tisek, sploh naše kulturno delo. Vkljub vsemu zatiranju in šikaniranju se je zavest v našem ljudstvu močno dvignila, kar kaže najbolj veliko študiju izvodov, v katerih se tiska »Slov. Gospodar«. Leta 1917 je dosegel nepričakovano število 34.000.

Naši tlačitelji in izsesovalci imajo na razpolago ogromen gmotni in duševni kapital, a kje je spodnještajersko »nemštvo« na književnem polju storilo kaj, kar bi v znanstvu in umetnosti imeo kako veljavo? Par luteransko vsenemških političnih časopisov v Celju, v Ptujju in v Mariboru, polnih fanatizma in laži proti slovenskim državljanom, to je vse kulturno delo spodnještajerskega »nemštva«.

Mi pa vkljub najneugodnejšim razmeram lahko s ponosom pokažemo na slovsvo ki ga je spravila v svet Cirilova tiskarna. Da se omejimo le na zadnji čas pred vojno, so se poleg političnih časopisov ter uradnih listov v Cirilovi tiskarni tiskali trije znanstveni listi: »Voditelj«, zgodovinski list »Časopis« in list za umetnost »Ljubitelj«, kateri bi bili ponos tudi večjemu narodu. Za versko nabožno življenje izdaja tiskarna »Glasnik najsv. Src«, ki ga je l. 1911 popolnoma prevzela v svojo oskrbo. Razen tega je zadnja leta izšlo v tej tiskarni več znanstvenih filozofičnih, zgodovinskih, teoloških knjig v slovenskem, latinskem in nemškem jeziku.

Pred širokim svetom lahko tedaj s ponosom pokažemo maloštevilni štajerski Slovenci na kulturno delo, osredotočeno v Cirilovi tiskarni, in potem naj svet sodi, smo li Slovenci kulturni narod ali ne. Nikar pa ne varajmo sami sebe, da nam bodočnost prinese kake zlate čase. V zahvalo za neštete žrtve, ki jih je naš narod med vojno dal državi v krvi, v denarju, v blagu, nam pripravljajo nove verige, snujejo še hujše krivice. A nikar poguma izgubiti! Mi smo nekako v tistem položaju kakor so bili prvi kristjani v rimski državi nasproti paganom. Mučili so jih, a iztrebili jih niso. Živa zavest naših naravnih in božjih pravic naj prodre do zadnje kože; bodimo složni, varčni, trezni, vstrajni in delavni, tudi se ne ravnajmo več po pregovoru: »Lačna vrana sito krmi«, ne mečimo svojih bornih novčičev v korito tistim, ki ne zaslužijo prav nobenega zaupanja, podpirajmo sami svojo reč. Na ta način si lahko s skupnimi močmi postavimo »Tiskovni dom« kot kulturno središče, ne za zabave in popivanje, marveč za resno izobraževalno delo.

Pohvale in spoštovanja je vreden tudi delavec, ki zvesto opravlja svoj posel. V zgodovini Cirilove tiskarne je treba omeniti tudi to, da ima tiskarna malone od svojega početka pa do sedaj tri uslužbence, torej že 40 let. Ti možje so: Leon Brože, Edvard Jonas in Sebastijan Ferk.

Leon Brože se je narodil v Konjicah 11. marca l. 1857 ter je meseca septembra l. 1872 stopil kot vajenec v takratno »Narodno tiskarno«. Ko se je izučil, je bil nekaj časa na potovanju po Nemškem, da se je spopolnil v stroki, nato je služil pri vojaki, potem pa je ves čas bil uslužben v naši tiskarni, kjer je že l. 1882 bil začasno poslovođa ali faktor, stalno pa je nastopil to službo meseca avgusta l. 1895.

Edvard Jonas je bil rojen l. svečana l. 1859 v Ūbelsteinu pri Brucku na Gornjem Štajerskem, kjer je oče bil železničar. V nauk je stopil meseca avgusta 1873. Ko je bil oproščen, je šel na potovanje, odslužil vojaško službo, potem pa ves čas sužboval v Cirilovi tiskarni.

Sebastijan Ferk se je narodil v Kamnici pri Mariboru 18. januarija l. 1859 ter je meseca aprila 1873 vstopil kot vajenec v »Narodno tiskarno«. Po končanem nauku je šel za nekaj časa v Gradec in na Nemško, od l. 1879 pa je stalno zaposlen v naši tiskarni.

Vsi trije so bili vmes tudi odgovorni uredniki »Slov. Gospodarja« in drugih listov ter so kot taki morali marsikaj prestati. Naj bi še po svoji 40 letnici dolgo krepki in zdravi delovali v Cirilovi tiskarni, ki jim je nekako postala drugi dom, in sicer še tudi v bodočem novem Tiskovnem domu!